

ความท้าทายในการบูรณาการของชาวจีนใหม่ในกัมพูชา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHALLENGES IN THE INTEGRATION OF NEW CHINESE IMMIGRATION (XINYIMIN) IN
CAMBODIA

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์	ความท้าทายในการบูรณาการของชาวจีนใหม่ในกัมพูชา
โดย	น.ส.นันทน์ สุวรรณชัย
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตัน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นันทน์ สุวรรณชัย : ความท้าทายในการบูรณาการของชาวจีนใหม่ในกัมพูชา. (CHALLENGES IN THE INTEGRATION OF NEW CHINESE IMMIGRATION (XINYIMIN) IN CAMBODIA) อ.ที่ปรึกษาหลัก : อ. ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง

สารนิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาความท้าทายของชาวจีนใหม่กับการบูรณาการกับสังคมกัมพูชา ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เผชิญการกดดันจากภาคประชาชนในประเทศและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับจีน โดยจะมุ่งพิจารณาในสามระดับได้แก่ พฤติการณ์ของชาวจีนใหม่กับสังคมกัมพูชา ท่าทีของชาวกัมพูชาต่อการเข้ามาของชาวจีนกลุ่มนี้ และโครงสร้างพื้นฐานสถาบันทางสังคมของกัมพูชาที่เอื้อต่อการปรับตัวของชาวจีนใหม่ จากการศึกษาพบว่า ชาวจีนใหม่ไม่สามารถปรับตัวกับสังคมกัมพูชาได้เท่าที่ควร สาเหตุจากการที่ชาวจีนใหม่เลือกที่จะรักษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนและไม่ปฏิสัมพันธ์กับคนกัมพูชา มีพฤติกรรมไม่เคารพระเบียบกฎหมายท้องถิ่น และก่ออาชญากรรมสร้างความขัดแย้งกับคนกัมพูชา ด้วยเหตุนี้ การเข้ามาของชาวจีนใหม่จึงก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของกัมพูชาและสร้างกระแสต่อต้านชาวจีนในกัมพูชาที่เพิ่มมากขึ้น โดยที่กัมพูชายังไม่มีโครงสร้างสถาบันทางสังคมเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือดูแลชาวจีนกลุ่มนี้อย่างจริงจัง ประกอบกับในภาวะมิตีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างประเทศของกัมพูชากับจีน เป็นความท้าทายของรัฐบาลกัมพูชาในการกำหนดแนวทางหรือบังคับใช้มาตรการต่อชาวจีนใหม่ได้อย่างเสรีภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการใช้อำนาจรัฐ จนทำให้เกิดผลกระทบจากชาวจีนใหม่มีแนวโน้มก่อให้เกิดปัญหาเรื้อรังทางสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	ลายมือชื่อนิสิต
ปีการศึกษา	2564	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสิ้นได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาอาจารย์ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยงที่คอยแนะนำ ชี้แนวทาง ให้คำปรึกษา และเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อรับฟังปัญหาของผู้เขียน ปรับแก้ไขโครงสร้างสารนิพนธ์และภาษาเขียนให้เป็นสารนิพนธ์ที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตันประธานกรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ คณะกรรมการ ที่แนะนำประเด็น ความรู้และข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อสารนิพนธ์รวมถึงช่วยจัดลำดับความคิดของสารนิพนธ์อันช่วยให้สารนิพนธ์สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณ พี่ ๆ เจ้าหน้าที่และบุคลากรของคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทที่คอยช่วยให้ผู้เขียนทำสารนิพนธ์เล่มนี้ได้โดยไม่ย่อท้อ สุดท้ายขอขอบพระคุณกำลังใจในครอบครัวที่ได้รับจากคุณแม่ พี่ชาย และทุกคนในครอบครัว รวมถึงพี่ ๆ และเพื่อนที่ทำงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในครั้งนี้

นันทน์ สุวรรณชัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
ส่วนที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.4 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	3
1.4.1 การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนอพยพ.....	3
1.4.2 แนวทางการจัดการผู้อพยพต่างชาติในประเทศและการปรับตัวกับสังคมปลายทาง.....	4
1.5 กรอบการวิเคราะห์.....	6
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย.....	9
1.7 โครงสร้างของสารนิพนธ์.....	9
ส่วนที่ 2 การอพยพของชาวจีนมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	11
2.1 การย้ายถิ่นของชาวจีนเก่ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	11
2.2 การย้ายถิ่นของชาวจีนมายังกัมพูชา.....	12
2.2.1 การเคลื่อนย้ายของชาวจีนเก่าในกัมพูชา.....	12
2.2.2 การเคลื่อนย้ายของชาวจีนใหม่ในกัมพูชา.....	12

ส่วนที่ 3 การปรับตัวเข้ากับสังคมกัมพูชาของชาวจีนเก่า..... 17

ส่วนที่ 4 การปรับตัวของชาวจีนใหม่และความท้าทาย..... 19

 4.1 การปรับตัวของชาวจีนใหม่..... 19

 4.2 ความล้มเหลวในการใช้อำนาจรัฐเพื่อสนับสนุนการบูรณาการ 23

 4.2.1 ท่าทีของรัฐบาลจีนต่อการบังคับใช้แนวทางจัดการชาวจีนใหม่ในกัมพูชา 26

ส่วนที่ 5 สรุป 28

บรรณานุกรม..... 29

ประวัติผู้เขียน..... 42

ส่วนที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

“คนจีนรุ่นใหม่” “ชาวจีนใหม่” “คนจีนย้ายถิ่นใหม่” (ภาษาจีนคือ Xinyimin) หมายถึงคนจีนแผ่นดินใหญ่ที่เดินทางออกนอกประเทศภายใต้การปฏิรูปเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ 1980 ประชากรกลุ่มนี้แตกต่างจากจีนโพ้นทะเลอพยพย้ายถิ่นเก่า(Alonso, and Oiarzabal, 2010) อย่างมีนัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้ที่ว่าชาวจีนใหม่ถูกให้ความสำคัญในฐานะทรัพยากรที่มีค่า(Pál, 2010, p. 5) ผู้รักชาติ (patriotic) และบุคคลที่สร้างชื่อเสียงให้ประเทศ เนื่องจากคนกลุ่มนี้ประสบความสำเร็จและช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของจีนผ่านการศึกษาหรือลงทุนทำการค้าในต่างประเทศ(Pál, 2010, p. 5) มุมมองต่อชาวจีนใหม่ในลักษณะดังกล่าวของรัฐบาลจีนเชื่อมโยงกับชุดความคิดพื้นฐานทางศีลธรรมว่าด้วยความทันสมัยแบบจีน (alternative Chinese modernity) ที่ว่าชาวจีนใหม่ คือผู้ได้รับโอกาสพิสูจน์ตนเองว่าเป็นพลเมืองที่ดี (good citizen)(อริยญา ศิริผล, 2018) ผ่านประสบการณ์ความสำเร็จนอกบ้าน นอกจากนี้ ชาวจีนใหม่เดินทางมาจากถิ่นกำเนิดเดิมที่หลากหลาย มีการศึกษา สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าคนจีนอพยพเดิมอีกด้วย(Wangkiat, 2016)

ในห้วงศตวรรษที่ 1980 ที่จีนเริ่มปรับนโยบายบริหารประเทศให้มีความยืดหยุ่นและเสรีมากขึ้น ผ่านนโยบายสี่ทันสมัย (4 Modernization) และนโยบายเปิดประเทศ (Open-door policy) ของเติ้ง เสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) การดำเนินนโยบายเหล่านี้ส่งผลให้ชาวจีนใหม่เริ่มย้ายถิ่นฐานเพิ่มขึ้น โดยจุดหมายของชาวจีนใหม่ครอบคลุมทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา รวมถึงในพื้นที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินนโยบายเปิดรับชาวต่างชาติเพื่อผลประโยชน์ในมิติทางการค้าและเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และรับความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ชาวจีนใหม่จะต่างกับกลุ่มชาวจีนเก่า เนื่องจากชาวจีนใหม่เดินทางมาจากถิ่นกำเนิดเดิมที่หลากหลายพื้นที่ที่มีการศึกษา และมีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่า(Wangkiat, 2016) การประเมินจากนักวิชาการ พบว่า เมื่อ ค.ศ. 1990 คนจีนอพยพอาศัยอยู่ในกว่า 136 ประเทศ และมีจำนวนประมาณ 37 ล้านคน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบรรพบุรุษคนจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวัน (ไม่ครอบคลุมฮ่องกงและมาเก๊าที่แยกตัวจากจีนแผ่นดินใหญ่แล้ว ณ ห้วงเวลาดังกล่าว) พักพิงในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก (Poston, et al., 1994, p. 631)

กัมพูชาเป็นหนึ่งในประเทศสำคัญที่ชาวจีนใหม่เข้าไปอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การย้ายถิ่นเข้ามาของคนจีนมิได้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ เนื่องจากหลักฐานบางส่วนบ่งชี้ให้เห็นว่า คนจีนกลุ่มแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกัมพูชาบริเวณกรุงพนมเปญนับตั้งแต่ ค.ศ. 1434 และเริ่มตั้งชุมชนอย่างหนาแน่นในกัมพูชาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16(Willmott, 1967, p. 6) เมื่อกัมพูชาเข้าไปพัวพันกับกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น ทั้งนี้ คนจีนอพยพในอดีตปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมของกัมพูชาได้ดี ทั้งยังมีความจงรักภักดีและผูกพันกับชาวกัมพูชาอย่างมาก ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1950 คนจีนในกัมพูชา

เลือกเปลี่ยนสัญชาติ และแต่งงานกับคนในพื้นที่ เพื่อให้ได้รับสิทธิและอาชีพตามนโยบายของรัฐบาล สมเด็จพระนโรดมสีหนุ เนื่องจากคนจีนจำนวนมากตกเป็นเหยื่อของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของรัฐบาลพอล พต (Pol Pot) ภายหลังจากการจัดการเลือกตั้งในกัมพูชาเมื่อปี ค.ศ. 1993 ชาวจีนใหม่ ทอยยกกลับเข้ามา ตั้งถิ่นฐานยังกัมพูชาเพิ่มมากขึ้น (Pál, 2012, p. 96) เมื่อ ค.ศ. 1998 รัฐบาลกัมพูชาได้ออกนโยบายขอให้ ชาวกัมพูชาเชื้อสายจีนที่อพยพออกนอกประเทศกลับมาลงทุนหรืออาศัยในประเทศได้ พร้อมทั้ง สนับสนุนกิจกรรมของสมาคมชาวจีน ด้วยเหตุนี้ การย้ายถิ่นฐานของชาวจีน รวมถึงนักท่องเที่ยวจีนมี แนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายฝั่งของกัมพูชาที่จีนเข้าไปลงทุนจำนวนมาก อาทิ จังหวัดพระสีหนุ (Preah Sihanouk) จังหวัดเกาะกง (Koh Kong) (Po, and Heng, 2019, p. 6) จำนวน ผู้อพยพคนจีนในพื้นที่เหล่านี้ทวีคูณเพิ่มขึ้นภายหลังจากที่รัฐบาลจีนดำเนินนโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) ตั้งแต่ ค.ศ. 2013 อันสอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจของ กัมพูชาที่เปิดกว้างให้นักลงทุนและนักท่องเที่ยวจีนเข้ามาดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะการลงทุนในโครงการ เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน

การย้ายถิ่นเข้ามาของคนจีนอพยพกลุ่มใหม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่ตามมาหลายมิติ อาทิ การที่ไม่นิยมอุปโภคบริโภคสินค้าหรือไม่นิยมใช้บริการธุรกิจท้องถิ่นกัมพูชา ไม่เคารพกฎระเบียบท้องถิ่น รวมถึงการขับไล่หรือถอนที่พักอาศัยของราษฎรกัมพูชาในพื้นที่ที่รัฐบาลให้สัมปทานแก่บริษัทจีนไปลงทุน อันนำมาซึ่งปัญหาขัดแย้งกับชาวกัมพูชาในพื้นที่ และปัญหาอาชญากรรม รายงานของสำนักงานตำรวจ แห่งชาติกัมพูชาเมื่อ ค.ศ. 2019 (Vida, 2019) ระบุว่าคนจีนเป็นกลุ่มประชากรต่างชาติที่ก่อเหตุ อาชญากรรมในกัมพูชาสูงที่สุดเมื่อเทียบกับชาวต่างชาติอื่นที่พำนักในกัมพูชา ด้วยเหตุนี้ กระแส ต่อต้านคนจีนในกัมพูชาจึงเพิ่มขึ้น (Vannarith, 2022, p. 10) และนำมาซึ่งการตั้งคำถามต่อรัฐบาลกัมพูชา ที่แลดูจะเอื้อประโยชน์ให้กับรัฐบาลจีนจำนวนมาก ผลกระทบต่อกัมพูชาที่กล่าวมาข้างต้น นำมาซึ่งคำถาม สำคัญสำหรับงานศึกษานี้ว่า กัมพูชายังมีปัจจัยความความท้าทายอะไรที่จะสนับสนุนให้ชาวจีนใหม่ ปรับตัวเข้ากับสังคมและประชาชนกัมพูชาในภาวะที่เผชิญการกดดันจากภาคประชาชนและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างจีนกับกัมพูชา

1.2 คำถามการวิจัย

การเข้ามาของคนจีนใหม่ก่อให้เกิดความท้าทายต่อการบูรณาการกับสังคมกัมพูชาอย่างไร และ รัฐบาลกัมพูชาภายใต้การนำของสมเด็จพระนโรดมสีหนุ เซน (Hun Sen) จัดการแก้ปัญหาในประเด็น ดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไรในภาวะที่เผชิญการกดดันจากภาคประชาชนในประเทศ และความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างจีนกับกัมพูชา ระหว่างปี ค.ศ. 2013 ถึงปัจจุบัน รวมถึง ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนใหม่และชาวกัมพูชามีพลวัตอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบต่อการย้ายถิ่นของคนจีนใหม่เข้ามาในกัมพูชา

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นความท้าทายต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยการปรับตัวกับสังคมกัมพูชาของชาวจีนใหม่ จากการดำเนินแนวทางการดำเนินนโยบายของรัฐบาลกัมพูชา และพลวัตที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

1.3.3 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนใหม่และชาวกัมพูชา

1.4 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เพื่อศึกษาการปรับตัวของชาวจีนใหม่ภายในกัมพูชา ผู้เขียนพบว่าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชาวจีนใหม่จำนวนสองกลุ่ม **กลุ่มแรก**เน้นการศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนอพยพ อันประกอบด้วยงานศึกษาที่พูดถึงวิวัฒนาการการย้ายถิ่นของคนจีน รูปแบบเครือข่ายสังคมดั้งเดิมกับรูปแบบใหม่ในกัมพูชา และการสร้างเครือข่ายของคนจีนย้ายถิ่นใหม่โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในแซมเบีย ซิมบับเว และไทย และงานอีกส่วนหนึ่งพูดถึงผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการย้ายถิ่นฐานของคนจีนและการสร้างเครือข่าย ซึ่งเน้นไปที่กลุ่มนักลงทุนและนักธุรกิจ กับแรงงานจีน **กลุ่มที่สอง** เป็นงานศึกษาที่เกี่ยวกับนโยบายหรือแนวทางจัดการผู้อพยพ เฉพาะอย่างยิ่งต่อกลุ่มชาวจีนใหม่และอินเดีย เปรียบเทียบระหว่างสิงคโปร์และสหรัฐอเมริกา อีกส่วนหนึ่งเป็นงานศึกษาที่เกี่ยวกับนโยบายการจัดการผู้อพยพของกัมพูชาโดยตรง งานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายของกัมพูชาต่อผู้อพยพในภาพรวม และเน้นไปที่การจัดการแรงงานกัมพูชาอพยพ แต่ไม่ได้กล่าวถึงแนวทางหรือนโยบายการจัดการต่อกลุ่มคนย้ายถิ่นใหม่ชาวจีนโดยตรง หรือความท้าทายในการปรับตัวของชาวจีนใหม่ในกัมพูชา ซึ่งงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นนี้จะกล่าวว่ามีจำนวนไม่มากนัก

1.4.1 การสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวจีนอพยพ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนใหม่ ส่วนใหญ่เน้นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายของชาวจีนย้ายถิ่นเองกับประเทศปลายทาง วรรณกรรมของ Willmott(1970) ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างการสร้างเครือข่ายทางสังคมของคนจีนย้ายถิ่นในกัมพูชากับชาวจีนเก่า ซึ่งมีปัจจัยอิทธิพลของชาติมหาอำนาจและสภาพแวดล้อมทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยอธิบายว่าการสร้างเครือข่ายของชาวจีนเก่าในกัมพูชาอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของระบบหัวหน้าชุมชน ที่แต่ละชุมชนผู้อพยพในพื้นที่อินโดจีน ซึ่งเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสต้องจัดตั้งผู้นำชุมชนจีนดูแลความสงบเรียบร้อย โดยเรียกระบบดังกล่าวว่า *congrégation* ระบบนี้ให้อำนาจการตัดสินใจแก่ผู้นำชุมชนสูงสุด และเป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิสัมพันธ์กับสังคมท้องถิ่นที่อยู่อาศัยเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ชุมชนคนจีนจึงกระจุกตัวเป็นกลุ่มเล็ก และยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมกับคนท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงและเสรี ต่อมาในปลายศตวรรษที่ 20 ระบบดังกล่าวถูกยกเลิก แต่ยังกำหนดให้ชุมชนคนจีนมีผู้นำชุมชนเพื่อประสานงานกับชุมชนอื่นและทางการกัมพูชา ทำให้ชาวจีนเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมกัมพูชามากขึ้น แต่ยังไม่มีสถานะทางกฎหมาย

ขณะที่ งานของ อรัญญา ศิริผล(2018) Chin(2017) Pál(2014) และGukurume(2019) เสนอมุมมองการสร้างเครือข่ายของชาวจีนใหม่ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1999(Chin, 2017) ว่าแตกต่างจากชาวจีนเก่า

ด้วยพลวัตของขยายตัวของทุนนิยม (capitalism) ตามแนวคิดจักรวรรดินิยมแบบใหม่ (neocolonialism) ของจีน ใช้การค้าการลงทุนเป็นเครื่องมือสร้างเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ประเทศปลายทาง ในรูปแบบที่ยื่นหยุ่น เข้าถึงนักธุรกิจท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศนั้น ๆ (ทั้งรูปแบบทางการและไม่ทางการ) หรือเครือข่ายนักธุรกิจจีนเดิม และช่องว่างทางกฎหมายของประเทศปลายทาง(อรัญญา ศิริผล, 2018, p. 151) เอื้อประโยชน์ต่อการทำการค้า อาทิ ในไทย กัมพูชา เขมเบียมและซิมบับเว ดังนั้น ชาวจีนใหม่กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ค้าขาย นักธุรกิจหรือนักลงทุน รวมถึงแรงงานทักษะสูงและครอบครัวที่ถูกว่าจ้างกับโครงการลงทุนของจีน ทำให้มีบทบาทในฐานะชนชั้นพ่อค้าต่อสังคมในประเทศปลายทาง และเกิดการขยายตัวของชุมชนจีนเพิ่มขึ้น เนื่องจากคนจีนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการหรือธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์(Gukurume, 2019, p. 85-102) ระหว่างคนจีนกับประชาชนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม งานของ Lee(2017) ให้ข้อสังเกตรูปแบบการเข้ามาทำธุรกิจของชาวจีนแตกต่างกับชาติอื่น ๆ เพราะส่วนใหญ่รัฐบาลจีนดำเนินการหรือมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียกับผลประโยชน์โดยตรง แทนที่ภาคเอกชนเป็นผู้มีบทบาทนำเหมือนกับประเทศอื่น ๆ

นอกจากวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันให้ชาวจีนอพยพย้ายถิ่นไปประเทศปลายทาง ยังมีวรรณกรรมบางส่วนที่ให้ความสนใจศึกษาถึงผลกระทบต่อ การเข้ามาของชาวจีนและการสร้างเครือข่ายทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ Siphat(2019) นำเสนอทัศนะเชิงบวกต่อการเข้ามาของคนจีน (ครอบคลุมถึงชาวจีนใหม่) ในกัมพูชาและอาเซียน โดยอธิบายว่า การเข้ามาของชาวจีนสร้างผลประโยชน์ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมกัมพูชา รวมถึงอาเซียน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความรู้และทุนทรัพย์สูง ขยายตัวในหลายประเทศ และมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้าถึงระดับเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูง และเครือข่ายนักธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งมาจากลักษณะ “นักธุรกิจจีนเกี่ยวกับการยึดหลักบุคคลนิยม (Personalism) ความไม่เห็นทางการ (informality) เน้นทำธุรกิจครอบครัว (family business) สร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (patronage arrangements) และสร้างเครือข่ายที่ไว้วางใจได้ (trust-based networking)” (Siphat, 2019, p. 128) มุมมองนี้ต่างกับที่ปรากฏในงานของ Hu et al.(2019) และงานของ อรัญญา ศิริผล(2018) ที่นำเสนอให้เห็นมุมมองเชิงลบต่อการเข้ามาของชาวจีนและการลงทุนของจีนในประเทศปลายทางด้วยเช่นกัน โดยเห็นว่า การลงทุนของจีนอาจไม่ได้สร้างประโยชน์ที่แท้จริงให้กับประเทศปลายทาง เพราะนักธุรกิจจีนนิยมจ้างแรงงานจีน รวมทั้งโครงการลงทุนส่วนใหญ่ก่อให้เกิดปัญหาพิพาทที่ดินทำกินและสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ชุมชนคนท้องถิ่นปรับตัวไม่ทันตามรูปแบบเครือข่ายการค้าของชาวจีนที่ครองห่วงโซ่การผลิตแบบครบวงจร และไม่สามารถแข่งขันกับธุรกิจจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4.2 แนวทางการจัดการผู้อพยพต่างชาติในประเทศและการปรับตัวกับสังคมปลายทาง

วรรณกรรมที่ให้แง่มุมมองเกี่ยวกับการจัดการผู้อพยพต่างชาติผ่านการบังคับใช้กฎหมายผู้อพยพในงานวิจัยของ Zhan et al.(2020, p. 8-11) พบว่า การบังคับใช้นโยบายและแนวทางการจัดการ

ผู้อพยพต่างชาติในประเทศอย่างเข้มงวดผ่านการบังคับใช้กฎหมายผู้อพยพในสิงคโปร์ส่งผลกระทบต่อโดยตรงและสร้างความท้าทายต่อการปรับตัวของผู้อพยพชาวจีนใหม่และชาวอินเดียกับสังคมปลายทาง เพราะมีเงื่อนไขการได้สิทธิในการพำนักและจ้างงานที่ซับซ้อน ทำให้ผู้อพยพไม่มีแรงจูงใจที่จะย้ายถิ่นเข้ามาในสิงคโปร์มากเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา ที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมายและสถาบันอำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย การบูรณาการ และการแปลงสัญชาติของผู้อพยพมากกว่า ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเพราะสหรัฐอเมริกา มีความต้องการของตลาดแรงงานขนาดใหญ่และหลากหลายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ทำให้ดำเนินนโยบายที่ค่อนข้างเปิดกว้างรับผู้อพยพและแรงงานต่างชาติ เช่นเดียวกับมุมมองที่งานวิจัยของ Le Bail and Liddell(2005) เสนอว่าชาวจีนอพยพใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนนักศึกษาเลือกอพยพเข้าญี่ปุ่นจำนวนมากเพื่อแสวงโอกาสเรียนต่อและทำงานในญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1980 ภายใต้การดำเนินนโยบายเปิดรับผู้อพยพต่างชาติเข้ามาเป็นแรงงานทักษะต่ำเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศ รวมถึงการเปิดให้จัดทำวีซ่าประเภทอุตสาหกรรมบันเทิง (Entertainment Industry Visa)(Le Bail and Liddell, 2005, p. 7) ซึ่งยิ่งเอื้อให้ชาวจีนใหม่มีฐานะทางสังคมและความมั่นคงในการทำงานมากขึ้นในญี่ปุ่น

วรรณกรรมอีกกลุ่มที่สำคัญสำหรับงานวิจัยฉบับนี้เกี่ยวข้องกับนโยบายหรือแนวทางการจัดการผู้อพยพของกัมพูชา งานศึกษาส่วนมากเน้นการดูข้อจำกัดการดำเนินนโยบายผู้อพยพ โดยกลุ่มเป้าหมายคือชาวกัมพูชาเอง เนื่องจากกัมพูชาเป็นประเทศส่งออกแรงงานมากกว่ารับเข้า สำหรับการดูแลผู้อพยพของกัมพูชาดำเนินการตามแนวทางดูแลผู้อพยพที่สอดคล้องกับระเบียบระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ อาทิ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) งานของ Vutha และ Cheng(2014) งานของ KHIEV(2018) ซึ่งให้เห็นถึงข้อจำกัดการจัดการจัดการของรัฐบาลกัมพูชา 3 ข้อ คือ การขาดนโยบายและกรอบความร่วมมือการกลไกการให้ความช่วยเหลือแรงงาน และขาดการให้บริการประกันสังคมที่ทั่วถึง ทั้งนี้ งานวิจัยดังกล่าวให้หลักการพัฒนาการจัดการแรงงานอพยพที่สำคัญสำหรับกัมพูชาว่าจำเป็นต้องพัฒนาระเบียบและกฎหมายเพื่อปกป้องและดูแลสิทธิของผู้อพยพและแรงงาน การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนสวัสดิการ รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในและระหว่างประเทศ งานชิ้นดังกล่าวมิได้พูดถึงนโยบายหรือแนวทางต่อชาวจีนใหม่เท่าที่ควร ส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากนโยบายหรือแนวทางการบริหารจัดการภายในกัมพูชาบางส่วนมาจากวาทกรรม (speech) ของผู้นำหรือผู้บังคับใช้กฎหมายระดับสูงของกัมพูชา และอาจไม่มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่างานศึกษาส่วนใหญ่เน้นไปที่การอธิบายพลวัตการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมประเทศปลายทางและผลกระทบต่อทั้งในเชิงบวกและลบของชาวจีนใหม่หรือเป็นงานที่ประเมินการบังคับใช้นโยบายต่อคนกลุ่มนี้ แต่ยังมีได้ครอบคลุมการดำเนินนโยบายหรือ

แนวทางจัดการต่อชาวจีนใหม่อย่างครอบคลุม รวมถึงมิได้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนใหม่กับคนในสังคมกัมพูชา ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการสภาพปัญหาปัจจุบันของกัมพูชาที่มีจำนวนชาวจีนใหม่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาเพิ่มขึ้นเป็นกรณีสำคัญ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินนโยบายหรือแนวทางจัดการชาวจีนใหม่ของกัมพูชาว่าเอื้อต่อการปรับตัวกับสังคมปลายทางหรือไม่อย่างไร และความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มนี้กับชาวกัมพูชา จึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มองค์ความรู้ทางวิชาการและสามารถเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างสำหรับการทำความเข้าใจพลวัตในลักษณะเดียวกันที่เกิดขึ้นในประเทศอื่น

1.5 กรอบการวิเคราะห์

ในงานศึกษานี้ ผู้วิจัยอาศัยทฤษฎีบูรณาการ (Integration theory) เป็นพื้นฐานสำหรับการเข้าใจการดำเนินนโยบายต่อชาวจีนใหม่ในกัมพูชา รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนจีนย้ายถิ่นใหม่กับชาวกัมพูชา ทฤษฎีบูรณาการ เป็นการอธิบายกระบวนการทางสังคมของการตั้งถิ่นฐานและที่พักของทั้งชาวพื้นเมืองและผู้อพยพ โดยมีจุดมุ่งหมายของการรวมกลุ่มว่าเพื่อบรรลุโอกาสที่เท่าเทียมกันระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง (Lutz, 2017) เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) ขยายความว่า โครงสร้างทางสังคมที่มีความซับซ้อน เกิดจากองค์ประกอบภายในที่มีความหลากหลายและแตกต่างไปจากโครงสร้างเดิมเนื่องจากสมาชิกในสังคมเพิ่มขึ้นและมีความหลากหลาย สภาพสังคมดังกล่าวจะอยู่ในลักษณะที่มีความเชื่อมโยงไม่แยกออกจากกันได้นั้นต้องอาศัยการบูรณาการ (integration) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การหลอมหลวมให้ประชากรที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน (Offer, 2019) ผ่านการปรับตัวในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการแบ่งงานกันทำ และการจัดระเบียบทางสังคม มิฉะนั้นจะทำให้สังคมขาดคุณภาพ

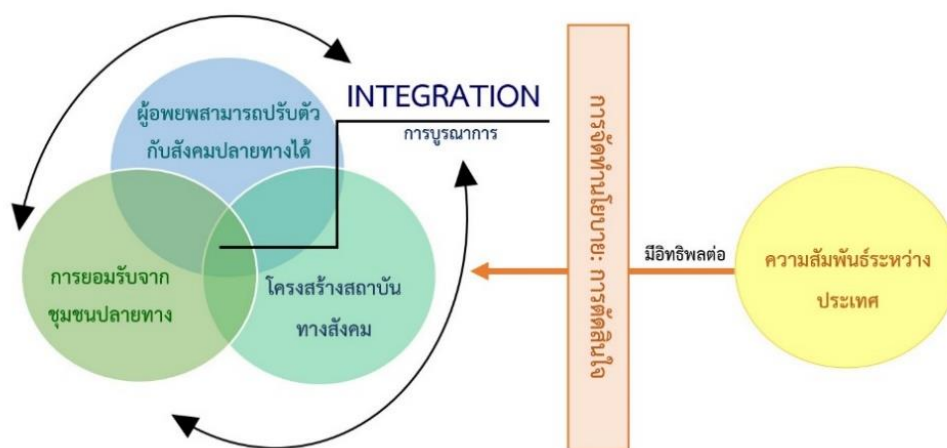
อย่างไรก็ดี เป้าหมายหรือรูปแบบการบูรณาการเข้ากับสังคมปลายทางที่สำเร็จยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงระหว่างนักวิชาการในสายสังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์ โดยความคาดหวังเชิงบรรทัดฐานสำหรับการปรับตัวให้เข้ากับสังคมปลายทางของผู้อพยพ สามารถแจกแจงได้เป็น 2 รูปแบบหลัก คือ การผสมกลมกลืน (assimilation) และพหุวัฒนธรรม (multiculturalism) ในรูปแบบการผสมกลมกลืน (assimilation) ผู้อพยพถูกมองว่า ควรปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่และละทิ้งประเพณีและนิสัยเดิม (Lutz, 2017) เพื่อหลอมรวมความหลากหลายเป็นหนึ่งเดียว อันเชื่อมโยงกับนโยบายผู้อพยพซึ่งมีอัตลักษณ์สำคัญได้แก่ (1) การรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง (2) การสร้างระบบศาลยุติธรรมและกฎหมายที่เป็นหนึ่งเดียว (3) การใช้ภาษาราชการเดียวกัน (4) การศึกษาภาคบังคับแห่งชาติของสังคมปลายทางเป็นหลัก (5) การใช้หน่วยงานราชการและสื่อเผยแพร่วัฒนธรรมแห่งชาติ (6) การใช้สัญลักษณ์ประจำชาติของสังคมปลายทาง (7) การยึดพื้นที่สาธารณะเป็นทรัพยากรของชาติ อาทิ พื้นที่ดิน ฝืนป่า และพื้นที่ประมง (8) การดำเนินนโยบายส่งเสริมให้คนท้องถิ่นไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณของกลุ่มชาติพันธุ์ (9) การดำเนินให้สิทธิพิเศษแก่ผู้อพยพที่มีภาษา ศาสนา หรือชาติพันธุ์ใกล้เคียงกับสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งการบูรณาการในลักษณะนี้ ทำให้ประเทศปลายทางควบคุมดูแลสังคมได้มีเสถียรภาพอย่างเด็ดขาด

(แพร ซีรีศักดิ์ คำเกิง, 2006) อย่างไรก็ตาม การผสมกลมกลืนเป็นรูปแบบการบูรณาการที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายพหุวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ว่า เป็นเพียงการสร้างภาพมายาความเป็นสังคมหนึ่งเดียวและละเลยความไม่เท่าเทียมกันระหว่างโครงสร้างทางสังคมที่แตกต่าง (Offer, 2019) นักวิชาการสายพหุวัฒนธรรมนิยมการบูรณาการว่าเป็นการมีผู้อพยพมีส่วนร่วมในสังคมใหม่ขณะที่ยังคงรักษาความโดดเด่นทางวัฒนธรรมเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ไว้ เป้าหมายเพื่อรองรับความหลากหลายและชนกลุ่มน้อยด้วยการสร้างรัฐที่มีหลายชาติพันธุ์ โดยกลุ่มผู้อพยพยังคงมีความแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศปลายทาง เพราะเห็นว่าผู้อพยพควรได้รับสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตที่สามารถมีส่วนร่วมในสังคมในลักษณะเดียวกับประชากรส่วนใหญ่โดยที่ไม่ต้องถูกกลืนกิน ประเพณีของตนบนพื้นฐานของการยอมรับชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม (Lutz, 2017) อย่างไรก็ตาม การที่จะพิจารณาว่าผู้อพยพสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปลายทางได้หรือไม่และในรูปแบบใด อาจขึ้นอยู่กับทัศนคติของรัฐและประชาชนในประเทศปลายทางนั้น ๆ เป็นสำคัญเช่นกัน

สำหรับการวิเคราะห์การบูรณาการในทางปฏิบัติ งานจำนวนมากยังคงเน้นไปที่ผู้อพยพหรือผู้มาใหม่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งที่ในความเป็นจริงยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ควรนำมาพิจารณาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริบทการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อพยพกับผู้อยู่อาศัยอื่น ๆ และสังคมปลายทาง (Spencer, and Charsley, 2016) อันเหมารวมถึงพลวัตชาวพื้นเมืองและการเปิดกว้างของสถาบันในสังคมปลายทาง นอกจากนี้ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบูรณาการควรครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก (facilitation) ให้ผู้อพยพปรับตัวเข้ากับสังคมนั้น ๆ อาทิ ความรู้ภาษาและวัฒนธรรม รวมถึงอุปสรรคที่อาจขัดขวางกระบวนการเหล่านี้ เช่น การเลือกปฏิบัติ การไม่ยอมรับคุณสมบัติ และข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับสถานะการย้ายถิ่นฐาน (Heckmann, 2006, p. 16) ซึ่งผลกระทบจากปัจจัยดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็นในระดับปัจเจกบุคคล ที่เป็นทัศนคติและแรงจูงใจทางวัฒนธรรม การศึกษาทักษะ และความสามารถทางภาษา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและเป็นข้อมูลจำเป็นอย่างมากต่อการปรับตัวของผู้อพยพในการดำเนินชีวิตและการจ้างงานในสังคมปลายทางในระดับครอบครัว เครือข่ายสังคม และสังคม (Dustmann, et al., 2003) ทัศนคติของรัฐบาลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ มีผลโดยตรงต่อทิศทางการดำเนินการปรับตัวกับสังคมท้องถิ่นของผู้อพยพ (Spencer, and Charsley, 2016) โดยผู้บังคับใช้นโยบายอาจบริหารจัดการอย่างเอื้อประโยชน์หรือจำกัดโอกาสการบูรณาการกับสังคมนั้น ๆ ได้เช่นกัน ส่วนผลกระทบสุดท้าย ต้องศึกษาบริบทของประเทศต้นทาง อาทิ การดำเนินนโยบายของประเทศนั้นต่อการอำนวยความสะดวกการอพยพย้ายถิ่น เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ความสนใจและความคาดหวังในผลประโยชน์ต่อประเทศเป้าหมายที่จะส่งผู้อพยพไป ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ล้วนแต่มีนัยสำคัญต่อกระบวนการบูรณาการของผู้อพยพทั้งสิ้น (de Haas, 2006, p. 577-578)

ด้วยเหตุนี้ การจะศึกษาว่าผู้อพยพจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปลายทางได้หรือไม่ อาจต้องพิจารณาในสามระดับ ได้แก่ ระดับแรกคือการศึกษาวงจรชีวิตและเป้าหมายของผู้อพยพ

มายังพื้นที่ปลายทาง อาทิ อาหารการกิน ภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน และประเพณีและวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ ทักษะคติของผู้อพยพต่อประเทศปลายทาง เป็นต้น เพราะปัจจัยดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันในแต่ละสังคมและยังเป็นเครื่องมือจัดการเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวกับสังคมปลายทางของผู้อพยพ ปัจจัยดังกล่าวนี้ ส่งผลกระทบต่อ การพิจารณาในระดับที่สองเกี่ยวกับการยอมรับจากคนในสังคมปลายทาง(Chaichana, 2022, p. 304-309) ว่ามีทัศนคติต่อผู้อพยพอย่างไร หากผู้อพยพมีพฤติกรรมที่สร้างผลเสียที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ปลายทางจนก่อให้เกิดกระแสต่อต้านจากประชาชนในสังคมนั้น จะนำไปสู่การพิจารณาส่วนที่สามว่า รัฐปลายทางมีกลไกหรือโครงสร้างสถาบันทางสังคมอย่างไร ที่เอื้อให้เกิดการบูรณาการและปรับแก้ไข ปัญหาและส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อพยพกับคนในพื้นที่ ด้วยการกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือบรรทัดฐานทางสังคม ให้ทุกคนยึดถือและปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ป้องกัน และแก้ปัญหาหรือไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้อพยพกับประชาชนในสังคมปลายทาง(นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2016, p. 57-58) ส่งเสริมให้ผู้อพยพและคนในสังคมมีเป้าหมายถึงความก้าวหน้า ความมั่นคงในชีวิตและฐานะการงานที่สอดคล้องกัน สามารถปรับตัวให้เข้ากันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง โดยมีรัฐบาลและสถาบันทางสังคมช่วยปรับกฎเกณฑ์ให้เหมาะสมและก้าวทันตามยุคสมัย นอกจากการองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังจำเป็นต้องพิจารณาเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศต้นทางและประเทศปลายทางของผู้อพยพ ซึ่งมีผลต่อการกำหนดทิศทางการดำเนิน นโยบายหรือแนวทางจัดการดูแลผู้อพยพของรัฐ เพราะหากรัฐทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด หรือ มีอิทธิพลครอบงำเหนืออีกประเทศหนึ่งไม่ว่าจะเป็นในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรมหรือ มิติอื่น ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้บังคับใช้นโยบายและกระบวนการ ตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อดูแลผู้อพยพของอีกประเทศ โดยหลีกเลี่ยงไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ และผลประโยชน์แห่งรัฐทั้งสองฝ่าย อาทิ บทบาททางการเมืองระหว่างประเทศ และเศรษฐกิจ (Kafarneh, 2013, p. 58)

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบพิจารณาการบูรณาการกับสังคมปลายทางของผู้อพยพ

สำหรับการศึกษานี้ การพิจารณาว่าผู้อพยพสามารถบูรณาการเข้ากับสังคมปลายทางได้หรือไม่ ต้องให้ความสำคัญกับ 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ชาวจีนใหม่เข้ามาแล้วสามารถปรับเข้ากับสังคมกัมพูชาได้หรือไม่อย่างไร 2) ชุมชนปลายทาง ยอมรับการเข้ามาของชาวจีนใหม่หรือไม่อย่างไรและ 3) โครงสร้างสถาบันทางสังคม ว่ารัฐบาลกัมพูชามีนโยบายหรือกลไกเอื้อให้ชาวจีนใหม่เกิดการบูรณาการหรือปรับตัวกับสังคมหรือไม่ ทั้งนี้ การพิจารณาทั้งสามมิติดังกล่าวจะช่วยให้เห็นพลวัตของความพยายามหรือไม่พยายามในการบูรณาการชาวจีนใหม่เข้ามาสู่สังคมกัมพูชา และสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการหรือไม่ดำเนินการดังกล่าว เมื่อพิจารณาการบูรณาการในสามมิติข้างต้นพร้อมกับพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า นอกเหนือจากประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศปลายทางกับผู้อพยพแล้วความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ใกล้ชิดอย่างมากระหว่างกัมพูชากับจีน ในฐานะประเทศปลายทางและประเทศต้นทางของผู้อพยพอาจจะเป็นมิติที่ซ้อนทับอีกชั้นหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการบูรณาการหรือไม่บูรณาการผู้อพยพในท้ายที่สุด

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

1.6.1 เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

1.6.1.1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ คำสัมภาษณ์ คำกล่าว การปราศรัย คำมั่น (pledge) สุนทรพจน์ของผู้นำระดับสูงของรัฐบาล อาทิ นายกรัฐมนตรี หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อกระบวนการกำหนดนโยบาย บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล เพื่อให้ทราบความคิดตั้งต้นและมุมมองของบุคคล ก่อนที่จะออกเป็นคำสั่ง ทั้งนี้ ในบริบทของกัมพูชา คำสั่งของผู้นำถือเป็นเด็ดขาดให้หน่วยงานต้องปฏิบัติตาม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังศึกษาบันทึกและรายงานการประชุมของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี เอกสารนโยบายของรัฐบาล รวมถึงกับองค์การระหว่างประเทศ เอกสารและแผนงานของคณะกรรมการที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการจัดการคนต่างชาตินอกกัมพูชา กฎหมายและระเบียบในการบริหารจัดการประเทศ มติขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นผู้อพยพ แถลงการณ์และหนังสือราชการของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้องซึ่งเปิดเผยต่อสาธารณะและรายงานการประชุม เพื่อให้ได้ทราบกระบวนการตัดสินใจ ปัจจัยทางความคิดหรือข้อถกเถียงเบื้องต้น

1.6.1.2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ วารสาร ข่าวสาร ในหนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ และเว็บไซต์ออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งของกัมพูชาและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับคนจีนย้ายถิ่นใหม่ และแนวทางการดำเนินนโยบายต่อคนจีนย้ายถิ่นใหม่ของกัมพูชา หรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบมุมมองและทัศนคติที่แตกต่าง ทั้งในระดับประชาชน องค์การระหว่างประเทศและท่าทีของนานาประเทศ เนื่องจากสื่อและงานวิจัยภายใต้สถาบันในกัมพูชาส่วนใหญ่ รัฐบาลกัมพูชามีอำนาจควบคุมทิศทางและเนื้อหาที่จะเผยแพร่สู่สาธารณะ

1.7 โครงสร้างของสารนิพนธ์ ผู้วิจัยจะแบ่งโครงสร้างของสารนิพนธ์เป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ ผู้วิจัยจะนำเสนอเกี่ยวกับข้อมูลภาพรวมของงานศึกษาชิ้นนี้ ซึ่งประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญของปัญหา คำถามวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ระเบียบวิธีวิจัยและโครงสร้างสารนิพนธ์

ส่วนที่ 2 การอพยพของชาวจีนมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการเคลื่อนย้ายของชาวจีนเก่าและชาวจีนใหม่มาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในกัมพูชา ซึ่งมีปัจจัยจากความเป็นอยู่ภายในของจีน และการดำเนินนโยบายของจีนเพื่อขยายอิทธิพลและสร้างโอกาสในการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรของกัมพูชาที่ต้องการแสวงประโยชน์จากความช่วยเหลือทางการเงินและการลงทุน รวมถึงผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อกัมพูชาตั้งแต่ระดับรัฐ องค์กรและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จนถึงระดับประชาชน ทั้งในมิติของสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและความมั่นคง และกระแสการต่อต้านคนจีนในประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ส่วนที่ 3 การปรับตัวของชาวจีนเก่ากับสังคมกัมพูชา

ผู้วิจัยศึกษาการปรับตัวของชาวจีนเก่าโดยอาศัยทฤษฎีบูรณาการ เพื่อพิจารณาองค์ประกอบที่สนับสนุนหรือเป็นความท้าทายต่อการปรับตัวของชาวจีนเก่า ทั้งในระดับปัจเจกของผู้อพยพ ระดับสังคมปลายทาง และโครงสร้างสถาบันทางสังคมว่ามีพลวัตการบูรณาการของชาวจีนเก่ากับเข้ากับสังคมกัมพูชาอย่างไร

ส่วนที่ 4 การปรับตัวของชาวจีนใหม่กับสังคมกัมพูชาและความท้าทาย

ผู้วิจัยศึกษาสถานะการปรับตัวของชาวจีนใหม่กับความท้าทายตามทฤษฎีบูรณาการตั้งแต่ระดับพฤติกรรม ท่าทีตอบสนองจากสังคมปลายทาง และโครงสร้างสถาบันทางสังคม รวมถึงการผลักดันประเด็นปัญหาที่เกิดจากชาวจีนใหม่เข้าสู่กระบวนการทางการเมือง และปัจจัยความท้าทายจากสังคมภายในประเทศและต่างประเทศ ที่มีพลวัตต่อกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินแนวทางจัดการชาวจีนใหม่ของกัมพูชาด้วยกระบวนการทางนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ หรือแนวปฏิบัติ และมีมิติอื่น ๆ

ส่วนที่ 5 บทสรุปของสารนิพนธ์ฉบับนี้

ส่วนที่ 2 การอพยพของชาวจีนมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การอพยพของคนจีนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 (Miles, 2020) โดยมีสาเหตุจากภัยสงครามและความอดอยากภายในจีน (Chopra, 2012, p. 32) จุดหมายปลายทางครอบคลุมทั้งการอพยพภายในจีนจากเหนือสู่ใต้ และการอพยพทางทะเลไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาสมุทรอินเดีย คาบสมุทราอาหรับ รวมถึงชายฝั่งด้านตะวันออกของแอฟริกา อย่างไรก็ตาม จนถึงศตวรรษที่ 18 (Miles, 2020) ผู้อพยพยังมีจำนวนน้อย เพราะรัฐบาลจีนในช่วงเวลาดังกล่าวกังวลต่อการย้ายถิ่นและห้ามคนจีนอพยพอย่างเด็ดขาด รัฐบาลจีนถือว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศเป็นจุดต่างพริ้วและไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักกับการเชื่อมสัมพันธ์ ด้วยเหตุนี้ การอพยพของคนจีนในห้วงดังกล่าวจึงมีอุปสรรคและไม่เป็นที่แพร่หลาย

2.1 การย้ายถิ่นของชาวจีนเข้ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับการเข้ามาของชาวจีนมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Wang Gung Wu สรุปว่าเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1400 และเพิ่มจำนวนมากขึ้นในค.ศ. 1800 เป็นต้นมา การย้ายถิ่นดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย กัมพูชา และลาว ที่นักวิชาการส่วนใหญ่ตั้งข้อสังเกตว่า การอพยพของชาวจีนเก่าสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก คือ พ่อค้า หรือ Chinese Trader (ภาษาจีนคือ Huashang) รวมถึงช่างศิลป์ ช่างฝีมือประเภทอื่น ๆ อาทิ กลุ่มคนทำเหมืองแร่ โดยกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นชายเดินทางมาคนเดียวและตั้งรกรากในพื้นที่ด้วยการแต่งงานกับคนท้องถิ่น ก่อนที่จะขยายตัวทำการค้าและธุรกิจ การอพยพของกลุ่มนี้เป็นรูปแบบดั้งเดิมที่ยังเกิดขึ้นจนถึงปัจจุบัน

กลุ่มที่สองคือ แรงงาน กรรมกร กูลีจีน หรือ Chinese Coolie (ภาษาจีนคือ Huagong) ซึ่งอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากตั้งแต่ ค.ศ. 1850 กลุ่มนี้มีฐานะยากจน (Jansaeng, 2019, p. 19) เป็นแรงงานที่มีหมดสัญญาจ้างกับธุรกิจขุดทองในสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย (Poston, et al, 1994, p. 632) แรงงานกลุ่มนี้ยังเป็นเกษตรกรปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น พริกไทย อ้อย กาแฟ และยางพารา เพื่อส่งออกสนับสนุนสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานในประเทศนั้น ๆ อาทิ การสร้างเส้นทางรถไฟ ถนน ต่อเรือ และขุดคูคลอง (Jansaeng, 2019, p. 19-20)

กลุ่มที่สามคือ แรงงานอาชีพที่มีทักษะสูงและพักชั่วคราว หรือ Chinese Sojourner (ภาษาจีนคือ Huaqiao) เป็นกลุ่มที่มีบริบทและอุดมคติทางการเมืองและสังคม และมีการศึกษาดี อาทิ ครูนักหนังสือพิมพ์ พ่อค้า แรงงานและอาชีพอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในห้วง ค.ศ. 1920-1950 ที่เศรษฐกิจจีนเติบโตอย่างรวดเร็ว คนจีนกลุ่มนี้จึงมีทั้งฐานะดีและยากจน และมีทั้งที่เป็นแรงงานด้อยทักษะและแรงงานทักษะสูง การอพยพของคนกลุ่มดังกล่าวมาจากความต้องการให้การศึกษาคนจีนหรือบุตรหลานที่เกิดหรืออพยพไปต่างประเทศตามบรรพบุรุษในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนหน้านี้ เพื่อไม่ให้คนจีนอพยพในประเทศละทิ้งความเป็นจีน รักและกลับไปสร้างประโยชน์ให้แก่ถิ่นกำเนิด การย้ายถิ่นของคนกลุ่มนี้จึง

ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากแนวคิดชาตินิยม (nationalism) และกระแสรักชาติ (patriotism) ของพรรคคอมมิวนิสต์ และการปฏิวัติของซุน ยัต เซ็น เพราะเชื่อว่า “หากไม่มีการศึกษาของจีน ก็จะไม่มีความรู้ที่ช่วยคนจีนในต่างประเทศเช่นกัน” (Poston, et al, 1994, p. 632)

2.2 การย้ายถิ่นของชาวจีนมายังกัมพูชา

2.2.1 การเคลื่อนย้ายของชาวจีนเก่าในกัมพูชา

กัมพูชาเป็นประเทศหนึ่งที่มีชาวจีนเก่าอพยพเข้ามา การเข้ามาของคนจีนในกัมพูชายังเป็นที่ถกเถียงของนักประวัติศาสตร์และนักวิชาการ เนื่องจากไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางส่วนตั้งข้อสงสัยว่าชาวจีนกลุ่มแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกัมพูชาบริเวณกรุงพนมเปญตั้งแต่ ค.ศ. 1434 และเริ่มตั้งชุมชนจีนอย่างหนาแน่นในบริเวณตะวันออกเฉียงใต้กัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดพระสีหนุ (Preah Sihanouk) และจังหวัดกัมปอต (Kam Pot) ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 จนถึงปัจจุบัน (Willmott, 1967, p. 6) เมื่อกัมพูชาเข้าไปมีส่วนร่วมกับการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น การอพยพของคนจีนมา กัมพูชาก็เพิ่มขึ้นในช่วงที่กัมพูชากำลังอยู่ภายใต้การปกครองของพลเอกลอน นอล (Lon Nol) ผู้นำเผด็จการทหารหัว ค.ศ. 1970 (Kobayashi, 2020, p. 4) ที่ได้รับการสนับสนุนจากชาติตะวันตก¹ และหวังเกิดสงครามกลางเมืองภายใต้การปกครองของเขมรแดง ค.ศ. 1975-1979 ที่เกิดกระแสสนับสนุนชาติตะวันตกและต่อต้านจีน ทำให้คนจีนในกัมพูชาถูกกดขี่ และจำกัดสิทธิ เช่น การขัดขวางไม่ให้ได้รับสัญชาติกัมพูชาและเป็นเป้าหมายที่ต้องกำจัดออกไป ทำให้คนจีนจำนวนมากเสียชีวิตและบางส่วนหลบหนีไปต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ส่วนที่เหลือซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนได้ เป็นชาวกัมพูชาเชื้อสายจีนและนักธุรกิจกัมพูชาเชื้อสายจีนที่เดินทางกลับจากเวียดนามมาทำการค้าข้ามแดนจนเกิดวิวัฒนาการระบบเครือข่ายการเงินในตลาดใต้ดิน (Pribble, 2022) ขณะเดียวกันก็ถือเป็นหวังที่จีนเริ่มแทรกซึมอิทธิพลทางเศรษฐกิจต่อกัมพูชา เนื่องจากผู้นำเขมรแดงแม้จะต่อต้านการเข้ามาของคนจีน แต่ก็มีการปฏิวัติมาตุภูมิตามแนวทางของเหมา เจ๋อตง (Mao Zedong) รวมถึงแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดครั้งใหญ่ (The Great Leap Forward) ของจีนมาปรับใช้ (วัชรินทร์ ยงศิริ, 2014) ทำให้จีนมีอิทธิพลต่อเขมรแดงมากผ่านการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านเศรษฐกิจและเทคนิค

2.2.2 การเคลื่อนย้ายของชาวจีนใหม่ในกัมพูชา

จวงกว๋อตู่อู (Zhuang Guoto) คณะบดีสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา กำหนดให้ตั้งแต่ทศวรรษ 1970 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่เกิดการอพยพของชาวจีนใหม่มาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นกลุ่มที่สี่เมื่อเรียงตามช่วงเวลาก่อนหน้า และเป็นช่วงเดียวกันกับที่จีนเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เมื่อ ค.ศ. 2001 โดยคนจีนกลุ่มนี้มีฐานะดี มีการศึกษาสูง และมีจุดหมายการอพยพไปหลายที่ (พิภู บุชบก, 2020, p. 247) ครอบคลุมถึง

¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกา และเป็นรัฐบาลที่ขับไล่วิถีรัฐบาลของกษัตริย์สมเด็จพระนโรดมสีหนุ ซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีและได้รับการสนับสนุนจากจีน

ลูกหลานคนจีนอพยพ หรือ Descent of Re-migrant (ภาษาจีนคือ Huayi) ซึ่งเกิดในกลุ่มคนจีนอพยพไปสู่ประเทศประเทศอื่นจากถิ่นเดิมที่พำนัก หรือคนจีนที่เกิดในต่างแดนและไม่สามารถพูดภาษาจีนได้ เป็นกลุ่มที่ต้องการอพยพไปประเทศอื่น เพราะไม่ได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับสังคมที่เกิด และรู้สึกไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ (Poston, et al. 1994, p. 632) จึงเป็นแรงงานที่มีทักษะสูง บางส่วนอพยพเพื่อไปศึกษาต่อลงทุนในกิจการขนาดเล็กหรือกลางเป็นส่วนใหญ่ อาทิ เป็นพนักงานประจำบริษัทจีนในประเทศที่อพยพ เจ้าธุรกิจของร้านอาหารหรือเครื่องดื่ม เจ้าของโรงแรมหรือที่พักขนาดย่อม ผู้ประกอบการรายย่อย ครูหรืออาจารย์สอนภาษาจีนในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย (Jansaeng, 2019, p. 20-21)

จวงกว๋อถู่ ตั้งข้อสังเกตเช่นกันว่า ชาวจีนใหม่มีจุดมุ่งหมายไปยังประเทศที่สามารถสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่างกับชาวจีนเก่า ดังนั้นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงไม่ใช่เป้าหมายหลัก แต่เป็นจุดหมายรองจากประเทศตะวันตกหรือประเทศมหาอำนาจระดับกลาง เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา ญี่ปุ่น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของจีนในเชิงรุก การส่งออกแรงงานไปยังประเทศที่จีนลงทุนในธุรกิจโครงสร้างพื้นฐานและการก่อสร้าง ประกอบกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการเชื่อมโยงระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ชาวจีนใหม่บางส่วน ยังเลือกจะอพยพมายังภูมิภาคนี้อย่างต่อเนื่อง (พิภู บุชบก, 2020, p. 247-248) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และสิงคโปร์ ส่วนชาวจีนใหม่ในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (least-developed countries: LDCs) อย่างกัมพูชา และลาว หรือประเทศกำลังพัฒนากลุ่มหลังอย่างเวียตนาม ประกอบด้วยนายทุนรายใหญ่ที่ไปทำธุรกิจแบบครบวงจร หรือธุรกิจขนาดใหญ่ด้วยเช่นกัน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับ การสนับสนุนหรือเอื้ออำนวยจากนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และของจีน เพื่อให้อพยพมาตั้งถิ่นฐานหรือลงทุนที่ขาดแคลนเงินทุนเฉพาะอย่างยิ่งในห่วงโซาคริสต์ศตวรรษที่ 20 (Jansaeng, 2019)

การอพยพของกลุ่มชาวจีนใหม่มายังกัมพูชาเกิดขึ้นหลังจากที่ฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกัมพูชาภายหลังปีค.ศ. 1991 อันเป็นผลมาจากการที่เวียตนามและรัสเซียยอมถอนตัวจากการรุกรานกัมพูชาและองค์การสหประชาชาติได้เข้ามาช่วยเหลือในกระบวนการสร้างรัฐใหม่ (Pál, 2014, p. 2) ขณะเดียวกันรัฐบาลชุดใหม่ของกัมพูชาหลังจากการเลือกตั้งครั้งแรกใน ค.ศ. 1993 ต้องการสร้างความชอบธรรมต่อประชาชนในประเทศ และแสวงหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จึงดำเนินนโยบายเปิดกว้างต่อชาวจีนอพยพ เมื่อ ค.ศ. 1998 ที่รัฐบาลกัมพูชามีนโยบายไม่กีดกันการหางานของชาวจีนและให้ชาวจีนประกอบธุรกิจส่วนบุคคลได้ พร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมของสมาคมชาวจีน ทั้งนี้ รัฐบาลยังขอให้ชาวกัมพูชาซื้อสายเงินที่อพยพออกนอกประเทศกลับมาลงทุนหรืออาศัยในกัมพูชาได้ เฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนในไทย ฮองกง ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุนี้จำนวนชาวจีนอพยพในกัมพูชาเมื่อ

ค.ศ. 1995 จึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นอยู่ที่ประมาณ 300,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3 ของประชากรทั้งหมดของกัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่จะมีบทบาทเกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการ อาทิ ร้านอาหาร โรงแรม สถานบันเทิง เกี่ยวกับการแพทย์ อุตสาหกรรมค้าปลีก และธุรกิจอื่น ๆ ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย(Pál, 2014, p. 2-3) ส่วนใหญ่จะเป็นคนจีนจาก 4 พื้นที่ที่แตกต่างกัน 5 สำเนียง ได้แก่ (1) ชาวจีนฮกเกี้ยน (Hokkien) จากมณฑลฝูเจี้ยน หรือ มณฑลฮกเกี้ยน (2) ชาวจีนแต้จิ๋ว จากมณฑลกว่างตุง (3) ชาวจีนไห่หนาน (Hainanese) จากเกาะไห่หนาน (4) ชาวจีนฮากกาหรือแคะ (Hakka) จากมณฑลกว่างตุง และ (5) ชาวจีนจากพื้นที่อื่น ๆ (Willmott, 1970, p. 6-8) ซึ่งแม้จะมาจากหลายมณฑล แต่คนกลุ่มนี้ใช้ภาษาจีนกลางในการสื่อสารระหว่างกลุ่มคนจีนด้วยกัน หรือกับคนท้องถิ่นแทนการภาษาถิ่นของตนเอง หรือภาษาเขมรในการสื่อสารเช่นชาวจีนโพนทะเล หรือชาวจีนเก่า

ปัจจุบัน สายอาชีพชาวจีนใหม่ในกัมพูชาส่วนมากจะเป็นคนจีนที่มีทักษะสูงและผู้ประกอบการ รองลงมาจึงครอบคลุมถึงสาขาอาชีพแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากสี่พื้นที่ดังกล่าวไว้ข้างต้น (ข้อมูลจากสมาพันธ์ผลิตสิ่งทอของกัมพูชา หรือ Garment Manufacturers Association of Cambodia :GMAC) พบว่า เจ้าของโรงงานผลิตสิ่งทอในกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นชาวฮ่องกง ไต้หวัน สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งถ่ายโอนธุรกิจมาจากจีน เนื่องจากเผชิญปัญหาค่าแรงสูงขึ้น จึงทำให้มีแรงงานคนจีนอพยพย้ายตามธุรกิจดังกล่าวมาด้วย) แรงงานก่อสร้างที่มาพร้อมกับโครงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของจีน วิศวกร ด้านการเงินและบัญชี ด้านกฎหมาย บันเทิง นักข่าวและด้านการศึกษา (Willmott, 1970, p. 8) การย้ายถิ่นฐานของคนจีน แรงงาน และนักท่องเที่ยวจีนเข้ามายังกัมพูชามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ระบุเป็นสถิติชัดเจนได้ยาก เนื่องจากชาวจีนใหม่จะเดินทางเข้ากัมพูชาด้วยตัวคนเดียว หรือมากับกลุ่มแรงงานจีนตามนายทุนจีน โดยใช้การตรวจลงตราหนังสือเดินทาง (Visa) ระยะสั้น วีซ่านักท่องเที่ยว หรือบางส่วนลักลอบข้ามแดน(Willmott, 1970, p. 4-5) ผ่านไทยและลาว หรือพำนักในกัมพูชาเกินกำหนด แต่พบว่าชาวจีนใหม่ส่วนใหญ่จะอาศัยในพื้นที่จังหวัดชายฝั่ง เมืองหลวง และจังหวัดชายแดนด้านไทยของกัมพูชาที่จีนเข้าไปลงทุน อาทิ จังหวัดพระสีหนุ จังหวัดเกาะกง และกรุงพนมเปญ (Phnom Penh)(Po, and Heng, 2019, p. 6) การย้ายถิ่นนี้เกิดขึ้นหลังจากที่จีนดำเนินนโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) ตั้งแต่ ค.ศ. 2013 และรัฐบาลกัมพูชาให้การสนับสนุนโครงการนี้โดยไม่มีข้อกำหนดบริเวณหรือการจำกัดพื้นที่ชุมชนคนจีน ทั้งนี้กัมพูชาดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิดกว้างเพื่อดึงดูดนักลงทุนและนักท่องเที่ยวจีน โดยเฉพาะการลงทุนในโครงการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ในจังหวัดพระสีหนุมีธุรกิจของจีนครอบคลุมร้อยละ 90 ดังจะเห็นได้จากการที่ป้ายสัญลักษณ์ส่วนใหญ่ก็มีภาษาจีนกำกับ แต่พบภาษาเขมรหรือภาษาอังกฤษน้อย (Kobayashi, 2020, p. 16-17)

การที่กัมพูชาดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิดกว้างเพื่อดึงดูดนักลงทุนสำหรับพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอ อสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจการให้บริการและท่องเที่ยว โดยเฉพาะการลงทุน

ในโครงการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้ชาวจีน แรงงาน และนักท่องเที่ยวจีนเข้ามายังกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทางการกัมพูชาระบุว่าเมื่อ ค.ศ. 2018 มีชาวจีนในกัมพูชาจำนวนกว่า 210,000 คน ซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่พำนักในกัมพูชามากที่สุดเมื่อเทียบกับชาติอื่น ในจำนวนนี้อยู่ในจังหวัดพระสีหนุประมาณ 78,000 คน (คิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรจังหวัดพระสีหนุ) มีใบอนุญาตทำงาน 20,000 คน (Koemsueun, 2018) ทำให้จังหวัดพระสีหนุกลายเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ธุรกิจของชาวจีนได้แก่ ที่พัก ร้านอาหารของ ร้านอาหาร บ่อนกาสิโนและสถานบันเทิง² ทำให้เมืองสีหนุวิลล์ (Sihanoukville) จังหวัดพระสีหนุได้รับขนานนามว่า ‘มาเก๊าแห่งเอเชีย’ (ยศพนธ์ เกิดวิบูลย์, 2020) อย่างไรก็ตาม จากกรณีที่ผู้นำกัมพูชาออกคำสั่งระงับการให้ใบอนุญาตธุรกิจบริการการพนันออนไลน์หรือเกมตู้การพนันทั้งในและต่างประเทศ เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2019 (Freshnewsasia, 2019) ประกอบกับมาตรการปิดประเทศเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้คนจีนเดินทางกลับประเทศและเดินทางมากัมพูชาลดลง ซึ่งทางการกัมพูชาประเมินว่า ยังมีคนจีนคงเหลือประมาณ 100,000 คน แต่อาจมีจำนวนเพิ่มขึ้นหลังจากกัมพูชาเปิดประเทศตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2020 (Khmer Times, 2022)

ชาวจีนใหม่ที่เข้ามาในกัมพูชาในปัจจุบัน นอกจากจะเป็นนักลงทุนที่ถูกกฎหมายแล้วยังพบว่ามียุทธศาสตร์ที่มุ่งเป้าหมายประกอบธุรกิจการล่อลวงหรือการพนันผิดกฎหมายทางออนไลน์และโทรศัพท์เข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเข้ามาทั้งในรูปแบบถูกกฎหมาย คือประกอบธุรกิจอื่นควบคู่เป็นแรงงานที่มากับโครงการลงทุนอื่นแล้วพำนักเกินกำหนดการตรวจลงตราหนังสือเดินทาง หรือใบอนุญาตทำงานหมดอายุ หรือลักลอบข้ามแดนเฉพาะอย่างยิ่งจากฝั่งไทย พิจารณาจากข้อมูลการจับกุมและส่งกลับคนจีนที่ก่ออาชญากรรมและลักลอบเข้ากัมพูชาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยความมั่นคงของกัมพูชาเมื่อ ค.ศ. 2021 พบว่า กัมพูชาส่งกลับคนจีนที่ก่ออาชญากรรมมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากไทย³ (Huaxia, 2022) ซึ่งส่วนใหญ่จะพำนักหรือประกอบธุรกิจผิดกฎหมายในพื้นที่กรุงพนมเปญ เมืองสีหนุวิลล์ จังหวัดพระสีหนุ จังหวัดเกาะกง รวมถึงจังหวัดบันเตียเมียนเจย (Banteay Meanchey) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เงินลงทุนจำนวนมาก

สถาบันสันติภาพแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Institute of Peace: USIP) พบว่าชาวจีนใหม่ที่ประกอบธุรกิจกาสิโน การพนันออนไลน์ การฉ้อฉลทางออนไลน์และโทรศัพท์ และธุรกิจผิดกฎหมายอื่น ๆ ในกัมพูชา ไทย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย น่าจะเป็นเครือข่ายเดียวกันกับที่พบในเมียนมา เนื่องจากพบว่าเจ้าของธุรกิจในแต่ละพื้นที่เป็นบุคคลเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์กันในฐานะหุ้นส่วนทางผลประโยชน์ และยังพบด้วยว่า นักธุรกิจจีนเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ในกัมพูชา ย้ายไปจัดตั้งธุรกิจในประเทศเข้เรียงมากขึ้น หลังจากกัมพูชาจะประกาศห้ามประกอบธุรกิจการพนันออนไลน์

² คาดว่ามีกาสิโนมากถึง 62 แห่ง ร้อยละ 77 มีคนจีนเป็นเจ้าของกิจการ ขณะที่มีโรงแรมและเกสต์เฮาส์รวม 156 แห่ง คาราโอเกะ 41 แห่ง อาบอบนวด 46 แห่ง ร้านอาหาร 436 แห่ง

³ คนไทยส่วนใหญ่ต้องโทษความผิดฐานลักลอบข้ามแดน อยู่เกินกำหนดจากการที่เข้าไปทำงานหรือเป็นเหยื่อค้ำมนุษย์

ทุกประเภทตั้งแต่กลาง ค.ศ. 2019 ซึ่งผลประกอบการบางส่วนนำไปสนับสนุนการอาวุธให้กับชนกลุ่มน้อย (Tower, and Clapp, 2020, p. 5) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการพัฒนาเมืองใหม่ส่วยไก้โก้ในเมียนมา (Shwe Kokko New City) ของบริษัทเอกชนจีน (Yatai International Holding Group-IHG) ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านส่วยไก้โก้ (Shwe Kokko) จังหวัดเมียวดี (Myawaddy) รัฐกะเหรี่ยง (Karen State) ที่เมียนมาเปิดรับกลุ่มทุนจีนในโครงการดังกล่าวตั้งแต่ ค.ศ. 2017(Ong, 2020, p. 3-4) โดยมีความเชื่อมโยงกับบริษัทเอกชนอื่น ๆ ที่ร่วมลงทุนระหว่างคนจีนร่วมกับไทย กัมพูชา หรือมาเลเซีย(Ong, 2020, p. 7) และเป็นบริษัทที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมาย ขาดความโปร่งใส ใช้ที่ดินที่ได้มาจากการริบทรัพย์คนในพื้นที่ ก่อสร้างเกินขอบเขตที่ตกลงไว้ การหลั่งไหลของคนจีนเข้าพื้นที่และเงินจีน ส่งผลให้เกิดความเป็นไปได้ที่บางพื้นที่จะกลายเป็นศูนย์กลางการฟอกเงินและการค้ำมนุษย์(Lwin, 2021) โดยนักลงทุนจีนกลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่จะมีเชื้อชาติหรือถือสัญชาติของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือมีหุ้นส่วนความร่วมมือกับชาวมายเก๊า ฮองกง ไต้หวัน และคนจีนในต่างประเทศ และดำเนินกิจกรรมการพนันออนไลน์ในต่างประเทศ เพื่อหลบเลี่ยงการถูกลงโทษโดยกฎหมายเงินที่ปราบปรามการพนันออนไลน์ในจีนอย่างจริงจัง(Andrew Ong, 2020, p. 5)

ส่วนที่ 3 การปรับตัวเข้ากับสังคมกัมพูชาของชาวจีนเก่า

ปัจจัยผลักดันด้านลักษณะนิสัย คุณภาพชีวิตที่ยากลำบาก และนโยบายของรัฐบาลจีน ในบริบทที่เป็นปัจจัยสนับสนุนจากประเทศต้นทางมีส่วนอย่างมากที่ทำให้ชาวจีนเก่าส่วนใหญ่สามารถปรับตัวและกลืนกินเข้ากับสังคมของประเทศปลายทางได้อย่างราบรื่น พิจารณาจากห้วงหลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อ ค.ศ. 1949 รัฐบาลจีนสมัยเหมา เจ๋อตง (Mao Zedong) ดำเนินนโยบายให้คนจีนโพ้นทะเลโอนสัญชาติเป็นพลเมืองท้องถิ่นและจงรักภักดีต่อประเทศที่ไปตั้งถิ่นฐาน (Pál, 2010, p. 3-4) สืบเนื่องจากความแตกต่างทางอุดมการณ์การเมืองระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่ (คอมมิวนิสต์) กับกลุ่มประเทศที่คนจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ (ทุนนิยม) กรณีดังกล่าวส่งผลให้คนจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถผสมเข้ากับสังคมท้องถิ่นในพื้นที่นั้น ๆ ได้ (พิภู บุซบก, 2020, p. 246)

ส่วนการพิจารณาการปรับตัวของชาวจีนเก่าตามปัจจัยเกื้อหนุนภายในของกัมพูชาดังที่กรอบการวิเคราะห์การบูรณาในสามระดับกล่าวไว้ ได้แก่ พฤติการณ์การปรับตัวของคนจีนในกัมพูชา การยอมรับจากคนในสังคม และโครงสร้างสถาบันทางสังคมที่จะเอื้อให้เกิดการบูรณาการ จะเห็นได้ว่าในระดับแรกพฤติการณ์ของชาวจีนเก่ามีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวกัมพูชาที่ชุมชนคนจีนเชื้อชาติอื่น ๆ โดยใช้บทบาทพ่อค้าคนกลาง ทำอุตสาหกรรมและธุรกิจขนาดเล็ก ชาวจีนเก่าส่วนใหญ่จึงเลือกเปลี่ยนสัญชาติและแต่งงานกับคนในพื้นที่ (Willmott, 1970, p. 8) เพื่อให้ได้รับสิทธิ์และอาชีพตามนโยบายของรัฐบาลสมเด็จพระนโรดมสีหนุระหว่างปี ค.ศ. 1956-1957 ที่สงวนอาชีพให้ชาวกัมพูชา เช่น คนขับรถสาธารณะ ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ช่างทำผม พนักงานนวด ช่างเครื่องทอง คนชักรองเท้า ช่างเครื่องยนต์ ผู้ค้าโบราณวัตถุ พระพุทธรูปและของที่ระลึก

ส่วนการพิจารณาในระดับที่สองตามทัศนคติของคนในพื้นที่ พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนาและภาษา ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการปรับตัว สำหรับชาวจีนเก่าในฟิลิปปินส์ ไทย (พิภู บุซบก, 2020, p. 245) และในกัมพูชาช่วงที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของฝรั่งเศส และสามารถเข้ากับสังคมในพื้นที่ได้ราบรื่นกว่าในมาเลเซียและอินโดนีเซียเป็นเมืองมุสลิม กีดกันทางเชื้อชาติคนจีน สาเหตุมาจากในฟิลิปปินส์ รัฐบาลมีนโยบายที่ค่อนข้างเปิดรับคนต่างชาติและไม่กีดกันการนับถือศาสนา ส่วนไทยและกัมพูชาเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนจีน ทำให้คนในพื้นที่ที่มีท่าทียอมรับคนจีนอพยพเดิมได้ โดยไม่มีความขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์เท่าที่ควร

สำหรับการพิจารณาในระดับที่สาม กัมพูชามีโครงสร้างสถาบันทางสังคมที่เกื้อหนุนให้ชาวจีนเก่าสามารถปรับตัวให้เข้ากันกับชุมชนท้องถิ่นได้ดี เนื่องจากกัมพูชาเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศบริเวณอินโดจีนที่ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส และได้รับอิทธิพลการใช้ระบบการปกครองหรือดูแลชาวจีน หรือที่เรียกว่าระบบหัวหน้าชุมชน (congrégation) จากฝรั่งเศส ระบบดังกล่าว ระบุให้ผู้อพยพแต่ละกลุ่มต้องจัดตั้งผู้ดูแลความสงบเรียบร้อย เป้าหมายเพื่อปกครองคนจีนในพื้นที่โดยเฉพาะ (Willmott, 1970, p. 9) ซึ่งกษัตริย์กัมพูชากำหนดให้จัดตั้งผู้นำชุมชนคนต่างชาติในแต่ละชาติพันธุ์ และกำหนดระเบียบ

พร้อมกับบังคับใช้เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน ชุมชนพ่อค้าคนจีนอพยพที่ตั้งรกรากในกัมพูชาจึงใช้ระบบดังกล่าวเช่นกันตั้งแต่ ค.ศ. 1693(Willmott, 1970, p. 11-12) นอกจากการดูแลคนในชุมชนแล้ว ผู้นำชุมชนยังมีหน้าที่ประสานงานกับทางการกัมพูชา (ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าเป็นหน่วยงานใด) เพื่อดูแลความเรียบร้อยของคร่อมไม่ให้เกิดความขัดแย้งและอยู่กับสังคมชาวกัมพูชาได้ ขณะเดียวกัน ชาวจีนเก่าได้รับสถานะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) ซึ่งกำหนดโดยรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ หลังจากที่ประเทศในภูมิภาคดังกล่าวได้รับเอกราชจากเจ้าอาณานิคมชาติตะวันตก

ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ชาวจีนเก่าในกัมพูชาค่อนข้างเคารพและยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐบาลกัมพูชากำหนด แม้เป็นมาตรการที่ทำให้รู้สึกเป็นบุคคลชั้นสองไม่เท่าเทียมกับชาวกัมพูชา ภายใต้มุมมองของรัฐบาลกัมพูชาว่าชาวจีนเก่าเทียบเท่ากับบุคคลภายนอก อย่างไรก็ตาม ชาวจีนเก่าไม่ได้ถูกระแสบดต่อต้านอย่างรุนแรงจากคนท้องถิ่น และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นการกระทบกระทั่งระหว่างกลุ่มพ่อค้าและธุรกิจในกลุ่มคนจีนเชื้อสายอื่น ๆ(Willmott, 1970, p. 33) มากกว่าความขัดแย้งทางสังคมและวัฒนธรรมกับชาวกัมพูชาท้องถิ่น(Willmott, 1970, p. 8)

ส่วนที่ 4 การปรับตัวของชาวจีนใหม่และความท้าทาย

สถานการณ์ทางสังคมและสภาพปัญหาจากชาวจีนใหม่ในประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่น ในฟิลิปปินส์ หรือในกลุ่มประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม (กลุ่มประเทศ CLMV) แตกต่างจาก กลุ่มชาวจีนใหม่ในประเทศพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป (European Union: EU) (Thunø, 2007, p. 138) โดยกลุ่มที่เดินทางไปประเทศตะวันตกส่วนใหญ่จะมีฐานะ ทักษะอาชีพและการศึกษาสูงกว่า ทั้งนี้ หลังจากการปฏิรูปเศรษฐกิจจีนเมื่อ ค.ศ. 1978 รัฐบาลจีนปรับนโยบายสนับสนุน ชาวจีนโพ้นทะเลให้เป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากประเทศที่พักพิง เพื่อให้ส่ง ผลประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของจีนแผ่นดินใหญ่เช่นกัน(พิญ บุชบก, 2020, p. 246) สอดคล้องกับนโยบายของ กัมพูชาที่ต้องการให้ชาวจีนใหม่เป็นเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยสมเด็จเจีย ซิม (Chea Sim) อดีตประธานสภาแห่งชาติกัมพูชา (National Assembly of Cambodia) ซึ่งมีเชื้อสายจีน เป็นหนึ่งในบุคคล เรียกร้องให้นักธุรกิจกัมพูชาเชื้อสายจีนปฏิสัมพันธ์กับพันธมิตรหรือครอบครัวในต่างประเทศ เพื่อดึงดูด การลงทุนมายังกัมพูชาเพิ่มขึ้น(Pál, 2010, p. 3-4) อันเป็นการเปิดรับชาวจีนใหม่เพื่อแสวงประโยชน์ ด้านการค้าการลงทุนที่กัมพูชาขาดแคลน และเอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนจีนบางส่วนที่มีสายสัมพันธ์กับ รัฐวิสาหกิจจีนหรือรัฐบาลจีนหรือมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลกัมพูชาระดับสูงทั้งรูปแบบ ทางการและไม่ทางการ(Pál, 2010, p. 11) จนกลายเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ชาวจีนใหม่ที่มีต้นทุนและ ทักษะสูงยิ่งเดินทางเข้ากัมพูชามากขึ้นทั้งในรูปแบบถูกกฎหมายและผิดกฎหมายโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนตัวเป็นหลัก มากกว่าการหาความก้าวหน้าของชีวิตเช่นชาวจีนเก่า ที่เดินทางไปยังประเทศพัฒนาแล้ว

4.1 การปรับตัวของชาวจีนใหม่

หากพิจารณาการปรับตัวของชาวจีนใหม่ในกัมพูชาตามกรอบการวิเคราะห์การบูรณาการใน สามระดับ (ตามข้อ 1.5) ได้แก่ พฤติการณ์การปรับตัวของคนจีนในกัมพูชา การยอมรับจากคนในสังคม และโครงสร้างสถาบันทางสังคมที่จะเอื้อให้เกิดการบูรณาการ จะพบว่าคนจีนกลุ่มดังกล่าวไม่มีรูปแบบหรือ ลักษณะการปรับตัวให้เข้ากับสังคมท้องถิ่นเท่าที่ควร เนื่องจากมีพฤติการณ์พยายามคงความเป็นจีน สร้างปัญหาอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อคนท้องถิ่นจนก่อให้เกิดประแสด้านคนจีนจากประชาชน กัมพูชา รวมถึงยังขาดโครงสร้างสถาบันทางสังคมในกัมพูชาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากชาวจีนใหม่ปรับตัวเข้ากับสังคมกัมพูชาได้ แม้นักวิชาการสายสนับสนุนรัฐบาลกัมพูชาเห็นว่า การเข้ามาของชาวจีนใหม่จะช่วย สร้างงานและรายได้ให้กับประเทศ(Koemsoeun, 2018) แต่เมื่อวิเคราะห์การปรับตัวในระดับแรก ตามพฤติการณ์ของกลุ่มชาวจีนใหม่เทียบกับชาวจีนเก่า จะพบว่า ชาวจีนใหม่ปรับตัวตามงานที่ได้รับ มอบหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานตามความถนัดของตนเองมากกว่าพลวัตทางสังคม เพราะคนจีนกลุ่มนี้ สมัยคร่ำครึกับโครงการลงทุนของนายทุนจีน หรือเป็นแรงงานที่มีฐานะดีและมีความรู้ บางส่วนไม่ได้ตั้งใจจะตั้ง ถิ่นฐานในกัมพูชาแต่เป็นแรงงานตามสัญญาจ้าง ส่วนที่เหลือจะเป็นคนจีนที่พำนักเกินกำหนดหรือล้นกรอบ

เข้ากัมพูชา ประกอบกับวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ ไม่นิยมอุปโภคบริโภคสินค้าท้องถิ่น แต่นิยมใช้บริการที่พักสถานบันเทิง ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าของนักธุรกิจจีน(สาธิต มนัสสุรกุล, 2018) รวมทั้งผู้ประกอบการชาวจีนยังนิยมจ้างแรงงานจีนหรือชาวกัมพูชาที่มีความเชี่ยวชาญภาษาจีนในระดับสูง ทำให้ชาวกัมพูชาในพื้นที่ไม่ได้ประโยชน์จากการเข้ามาของคนจีนมากนัก เนื่องจากชาวกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นแรงงานทักษะต่ำ (Kobayashi, 2020, p. 18) และแรงงานกัมพูชาต้องเรียนรู้ภาษาจีน ซึ่งอาจมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐบาลกัมพูชาจัดทำให้ หรือการศึกษามหาวิทยาลัยพิเศษ(Pál, 2010, p. 15) แต่ศักยภาพทางภาษายังไม่เป็นที่ยอมรับของนายทุนเงินเท่าที่ควร และแม้จะมีทักษะสูง ก็ไม่สามารถเป็นหัวหน้างานในธุรกิจจีนที่จะเชื่อใจว่าจ้างแรงงานชาวจีนมากกว่า(ยศพนธ์ เกิดวิบูลย์, 2020) โดยข้อมูลของกระทรวงผังเมืองรังวัดและก่อสร้างของกัมพูชา (Ministry of Land Management, Urban Planning and Construction) เมื่อ ค.ศ. 2018 ระบุว่า เงินลงทุนหรือรายได้จากโครงการลงทุนของจีนเอื้อประโยชน์ให้บริษัทของจีนมากกว่าให้กับชาวกัมพูชา(Byrne, 2018)

การเข้ามาประกอบธุรกิจและพักอาศัยอยู่ในกัมพูชาของคนจีนนั้น คนจีนบางส่วนไม่เคารพกฎระเบียบท้องถิ่น ยังผลให้เกิดปัญหาขัดแย้งกับชาวกัมพูชาในพื้นที่โดยเฉพาะในจังหวัดพระสีหนุ (Preah Sihanouk) ที่คนจีนพำนักจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาจราจร อาชญากรรม เช่น ยาเสพติด(Tu, 2022) ค้ามนุษย์(Khmer Times, 2022) เปิดธุรกิจค้าประเวณี(Po, and Heng, 2019, p. 11) ฉ้อฉลทางโทรศัพท์และบนสื่อสังคมออนไลน์ การฟอกเงิน บ่อนกาสิโนของนายทุนจีน รวมถึงขับไล่เรือถอนที่พักอาศัยของราษฎรกัมพูชาในพื้นที่ที่รัฐบาลให้สัมปทานแก่จีนไปลงทุน (สูงสุด 99 ปี) ตามกฎหมายที่ดินของกัมพูชาฉบับแก้ไข ค.ศ. 2011 เฉพาะอย่างยิ่งที่ดินประเภทที่ 3 คือ ที่ดินเอกชนของรัฐ (State Private Property) สามารถขายและเปิดให้เอกชนเช่าทำธุรกิจได้(Council for The Deveopment of Cambodia, 2011) ส่งผลให้เกิดกระแสต่อต้านคนจีน (Chinese Anti-Sentiment) ในกัมพูชาเพิ่มขึ้น พิจารณาจากรายงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกัมพูชา ค.ศ. 2018-2021(Vida, 2019) (Vida, 2020) ระบุว่า คนจีนก่อเหตุอาชญากรรมในกัมพูชาสูงที่สุดเมื่อเทียบกับชาวต่างชาติอื่นที่พำนักในกัมพูชา และคนจีนยังเป็นกลุ่มที่ลักลอบจัดทำหรือถือเอกสารยืนยันตัวตนปลอมในกัมพูชามากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากเวียดนาม (Koemsoeun, 2019) ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถทำงานในกัมพูชาและเอื้อประโยชน์ต่อการทำธุรกรรมทางการเงินได้(Kongkea, 2015) สำหรับเป้าหมายของกลุ่มอาชญากรคนจีนส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีฐานะหรือชาวต่างชาติในต่างประเทศ เฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนในแผ่นดินใหญ่ ไต้หวัน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และคนไทยกับเมียนมา โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นเกษตรกรหรือมีรายได้ต่ำ(Shine, 2022) เพื่อเป็นเหยื่อการฉ้อฉล หรือถูกชักจูงให้มาทำธุรกิจผิดกฎหมายในกัมพูชาผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างแอปพลิเคชัน Tinder Whatapps Facebook หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ(Khmer Times, 2022) โดยจะมีนายหน้าพาพาเป็นชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ หรือว่าจ้างชาวต่างชาติ นำลักลอบเข้ากัมพูชาผ่านทางเรือ(Mech, 2021) หรือผ่านชายแดนทางบกจากเวียดนามและไทยเข้ามายังกัมพูชา คนจีนกลุ่มดังกล่าว ส่วนใหญ่จะไม่มีเอกสาร

ยืนยันตัวตนอย่างหนังสือเดินทาง หรือหนังสือการจ้างงาน บางส่วนถือหนังสือเดินทางประเภทนักท่องเที่ยว แต่ใกล้หมดอายุ(Turton, 2021) ดังนั้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะพบเป็นความขัดแย้งระหว่างชาวจีนใหม่กับราษฎรกัมพูชาในพื้นที่ หรือกับชาวต่างชาติที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมากกว่าความขัดแย้งระหว่างคนจีนอพยพเก่ากับชาวจีนใหม่

การพิจารณาในระดับที่สอง ด้วยผลกระทบจากการเข้ามาของคนจีนที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดทัศนคติเชิงลบจนกลายเป็นกระแสต่อต้านคนจีนในกัมพูชาจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการลงทุนของจีนและพฤติกรรมของชาวจีนใหม่โดยตรง จากภาคประชาสังคมด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชนทั้งในกัมพูชาและระหว่างประเทศที่ห่วงกังวลต่อคุณภาพชีวิตของชาวกัมพูชา ซึ่งต่างกับทัศนคติผู้นำระดับสูงของรัฐบาลและนักธุรกิจกัมพูชาที่มีสายสัมพันธ์อันดีกับจีน ยังเห็นว่าการเข้ามาของคนจีนและนักลงทุนเป็นปัจจัยช่วยพัฒนาประเทศ(Hul, 2018) กระแสต่อต้านคนจีนในกัมพูชาเริ่มมีมากขึ้นหลังจากที่ปรากฏข่าวสารการก่ออาชญากรรมโดยคนจีนตามที่รัฐบาลกัมพูชาให้ข้อมูลว่าคนจีนกลายเป็นชาวต่างชาติกลุ่มที่ก่ออาชญากรรมสูงที่สุดมาโดยตลอดตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019(Taing, 2019) การเคลื่อนไหวโจมตีคนจีนและการลงทุนจากจีนมีทั้งในรูปแบบการเดินประท้วงหน้าสถานที่ราชการในกัมพูชาหรือหน้าพื้นที่โครงการลงทุนหรือโรงงานของคนจีน การยื่นหนังสือเรียกร้องต่อหน่วยงานราชการ และประณามการลงทุนหรือกิจกรรมคนจีนบนสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ที่สามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม ประเด็นที่นิยมใช้โจมตี ได้แก่ พฤติกรรมของคนจีนที่ไม่เคารพกฎหมาย ไม่เป็นมิตรกับประชาชนท้องถิ่น และยังก่ออาชญากรรม เช่น ชาวกัมพูชาใช้ #chineseagain! บนเฟซบุ๊กประณามว่าคนจีนก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน ก่อเหตุฉ้อฉลทางออนไลน์และประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย รวมทั้งยังอวดอ้างเป็นมาเฟียตามสถานบันเทิง(Wright, 2018) การเรียกร้องให้รัฐบาลกัมพูชาเร่งแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและเหตุพิพาทที่ดินทำกิน เช่นกรณีองค์การประชาสังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งในกัมพูชาและต่างประเทศ อาทิ Human Right Watch และ RFWorld ยื่นหนังสือเรียกร้องให้รัฐบาลยุติโครงการก่อสร้างเขื่อนรัสเซียจรัม (Russej Chrum) จังหวัดเกาะกง และเขื่อนเซซานล่าง 2 จังหวัดสตึงเตรง (Strung Treng) โดยบริษัทจีน เนื่องจากการก่อสร้างเขื่อนดังกล่าวขบไล่ที่ทำกินราษฎรในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ และวิถีชีวิตของประชาชน(Sun, 2021) แต่การเรียกร้องไม่บรรลุผล รัฐบาลอนุญาตให้ดำเนินการก่อสร้างต่อไปจนสามารถเปิดใช้งานได้เมื่อ ค.ศ. 2013(Im, 2018) และเมื่อปี ค.ศ.2018 ตามลำดับ โดยรัฐบาลกัมพูชาให้เหตุผลว่า การก่อสร้างเขื่อนดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนไฟฟ้าในพื้นที่ตอนเหนือของประเทศ พร้อมกับลดความไม่พอใจของประชาชนด้วยการจัดหาที่ดินทำกินใหม่และจ่ายค่าชดเชย แต่ผู้ได้รับผลกระทบบางส่วนยืนยันจะพำนักในพื้นที่เดิม และไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ(Im, 2018) นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีการวิพากษ์วิจารณ์ว่ารัฐบาลเอื้อประโยชน์ให้แก่ธุรกิจจีนและคนจีนเกินควร และมองว่าการลงทุนของจีนไม่ได้สร้างงานหรือรายได้ให้แก่ชาวกัมพูชาอย่างแท้จริง เช่นครอบครัวชาวกัมพูชาในจังหวัดพระสีหนุให้สัมภาษณ์แก่สื่อไทยว่า “มีคุณภาพชีวิตตกต่ำ ต้องรับจ้าง

ทำงานในกาสิโนของจีนเนื่องจากในพื้นที่ถูกครอบงำด้วยธุรกิจจีน ยอมถูกหัวหน้างานชาวจีนกดขี่เพื่อแลกกับค่าจ้าง และมีเพื่อนร่วมงานบางส่วนเป็นเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งละเมิดกฎหมายการจ้างงานในกัมพูชา แต่กาสิโนดังกล่าวไม่ถูกกวาดล้างเพราะใช้ข้อมูลปลอม”(ยศพนธ์ เกิดวิบูลย์, 2020) ชาวกัมพูชา ยิ่งหวาดระแวงคนจีนมากขึ้นเมื่อหวังเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หลังจากทางการกัมพูชาเปิดเผยข้อมูลว่า ต้นเหตุการแพร่ระบาดของโรคภายในชุมชนครั้งใหญ่เกี่ยวข้องกับผู้ติดเชื้อรายแรกที่พบในกรุงพนมเปญ เป็นหญิงชาวจีนที่หลบหนีการรักษาตัว เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 จนทำให้ชาวกัมพูชาบางส่วนห้ามชาวจีนเข้าใช้บริการร้านอาหารหรือพื้นที่สาธารณะ ขณะเดียวกัน ธุรกิจร้านอาหารของจีน ปิดให้บริการชั่วคราวเพื่อหลีกเลี่ยงกระแสโจมตี(Nortajuddin, 2021) และแม้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ก็ยังมีคนกัมพูชาบางส่วนที่แสดงความเห็นหวาดระแวงและไม่พอใจชาวจีนบนสื่อสังคมออนไลน์จนถึงปัจจุบัน

หากพิจารณาในระดับที่สามพบว่า กัมพูชาขาดโครงสร้างสถาบันทางสังคมสำหรับจัดการดูแลและแก้ปัญหาจากชาวจีนใหม่อย่างจริงจัง ขณะเดียวกัน นักลงทุนชาวจีนยังแสวงโอกาสใช้ช่องว่างทางกฎหมายและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้นำระดับสูงของรัฐบาลกัมพูชาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แม้รัฐบาลจีนจะพยายามแสดงจุดยืนตระหนักถึงและต้องการแก้ไขปัญหาจากชาวจีนที่เข้าไปก่ออาชญากรรมในกัมพูชาเพื่อลดกระแสต่อต้านตามที่จีนและกัมพูชาประกาศให้เมื่อ ค.ศ. 2019 เป็นปีแห่งความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายระหว่างกัน(Vida, 2019) อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากชาวจีนใหม่ไม่ได้ลดลงมากนัก โดยข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกัมพูชา ระบุว่าหวังระหว่าง ค.ศ. 2014-2020 กัมพูชาส่งกลับชาวจีนที่มีความผิดในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และกรรโชกทรัพย์ประชาชนผ่านโทรศัพท์ (Voice over Internet Protocol: VoIP) ประมาณ 2,700 คน(News Straits Times, 2020) ส่วนข้อมูลจากภาคประชาสังคมด้านแรงงานในกัมพูชาเปิดเผยว่า ชาวจีนที่ถูกส่งตัวกลับสามารถเลือกว่าจะเดินทางกลับด้วยตนเองหรือขอให้รัฐบาลจีนรับตัวกลับได้ ทำให้ชาวกัมพูชาและภาคประชาสังคมด้านสิทธิมนุษยชน แรงงานและสิ่งแวดล้อมในกัมพูชา และระหว่างประเทศ เห็นว่าการลงทุนของจีนไม่อำนวยประโยชน์ให้กับราษฎรในพื้นที่ และรัฐบาลกัมพูชาไม่หาทางแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทางการกัมพูชาบางส่วนมีส่วนได้ส่วนเสียกับผลประโยชน์ในธุรกิจที่ผิดกฎหมายหรือส่งผลกระทบต่อคนกัมพูชาเช่นกัน หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักธุรกิจจีน(Davies, et al., 2021) เช่นกรณีของ Xu Aimin นักลงทุนจีน ถูกศาลจีนพิพากษาความผิดฐานเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเครือข่ายการพนันผิดกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งผิดกฎหมายในจีน มีโทษจำคุก 10 ปี และตำรวจสากลอยู่ระหว่างขยายผลการจับกุม Xu Aimin ลี้ภัยมาพักพิงและประกอบธุรกิจการพนัน กาสิโน และโรงแรมในกัมพูชา โดยที่กัมพูชาไม่ได้จับกุมหรือส่งตัวกลับจนถึงปัจจุบัน เนื่องจาก Xu Aimin ได้รับสัญชาติกัมพูชาแล้ว และมีความสัมพันธ์อันดีกับบุตรหลานของเจ้าหน้าที่ระดับสูงในรัฐบาลกัมพูชา ทั้งยังมอบเงินสนับสนุนกองทัพกัมพูชา(Davies, et al., 2021) นอกจากนี้ รายงานของคณะทำงานแห่งชาติพื้นที่จังหวัดเกาะกง (National Working Group in Koh

Kong province) ซึ่งมี พลเอกเตีย บัญ (Tea Banh) รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกัมพูชาเป็นประธาน ระบุว่าเดือนเมษายน-มิถุนายน ค.ศ. 2019 มีการชุมนุมประท้วงกรณีพิพาทที่ดินกับบริษัท Union Development Group (UDG) ของจีน ซึ่งได้สัมปทานโครงการนันทนาการครบวงจรขนาดใหญ่ Dara Sakor Seashore Resort จังหวัดเกาะกง รวมจำนวน 48 ครั้ง และมีการชุมนุมต่อเนื่องในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ค.ศ. 2019 (Mech, 2019) และจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่รัฐบาลกัมพูชาไม่เปิดเผยเงื่อนไขการลงทุน การจ้างงาน หรือการดำเนินโครงการดังกล่าว มีเพียงข่าวสารว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงของทางการจีนเข้ามาตรวจเยี่ยมโครงการระหว่างก่อสร้างหลายครั้ง ทั้งนี้ การดำเนินโครงการดังกล่าวส่งผลให้มีการไล่ที่ทำกินราษฎรที่อยู่เดิมและยังครอบคลุมพื้นที่อุทยานแห่งชาติของกัมพูชาที่ใหญ่ที่สุด ทำให้ประชาชนในพื้นที่ยื่นหนังสือถึงทางการกัมพูชาและสถานเอกอัครราชทูตของประเทศตะวันตกเรียกร้องให้บริษัท UDG คืนที่ดินทำกินแต่ยังไม่มีการดำเนินการใด ๆ ที่เป็นรูปธรรม กรณีดังกล่าวยิ่งสะท้อนได้ว่า ชาวจีนใหม่มีอำนาจต่อรองและอิทธิพลต่อทางการและสังคมกัมพูชาค่อนข้างสูง ภายใต้เงื่อนไขด้านความสัมพันธ์ที่แนบแน่น ให้ความช่วยเหลือและการลงทุนจากรัฐบาลจีนต่อกัมพูชา

4.2 ความล้มเหลวในการใช้อำนาจรัฐเพื่อสนับสนุนการบูรณาการ

เมื่อพิจารณาถึงการปรับตัวของชาวจีนใหม่กับสังคมกัมพูชาตามแนวคิดการบูรณาการทั้งสามระดับแล้วพบว่า ชาวจีนกลุ่มนี้ ไม่สามารถบูรณาการเข้ากันกับสังคมกัมพูชาได้ สาเหตุจากการที่ชาวจีนใหม่เลือกที่จะรักษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนและไม่ปฏิสัมพันธ์กับชาวกัมพูชาเท่าที่ควร เว้นแต่จะเป็นบุคคลที่ให้ผลประโยชน์หรือมีอำนาจในรัฐบาล ชาวจีนใหม่ยังมีพฤติกรรมไม่เคารพระเบียบกฎหมายท้องถิ่น และก่ออาชญากรรมสร้างความขัดแย้งกับคนในท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ การเข้ามาของชาวจีนใหม่จึงก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของกัมพูชาและสร้างกระแสต่อต้านชาวจีนในกัมพูชาที่เพิ่มมากขึ้น โดยที่กัมพูชายังไม่มีโครงสร้างสถาบันทางสังคมเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือดูแลชาวจีนกลุ่มนี้ อย่างจริงจัง ประกอบกับในภาวะมิติความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างประเทศของกัมพูชากับจีน เฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ ค.ศ. 2018 ที่รัฐบาลกัมพูชาภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีฮุน เซน (Hun Sen) และพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) ต้องการสร้างความชอบธรรมหวังที่ เผชิญกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นความไม่โปร่งใสในการจัดการเลือกตั้งทั่วไป การปราบปรามพรรคฝ่ายค้าน และประเด็นการเอื้อประโยชน์แก่จีนเกินควร (Allard, and Prak, 2018) ทำให้ปัญหาด้านอาชญากรรมที่เกิดจากชาวจีนถูกหยิบยกมาโจมตีรัฐบาลกัมพูชาเช่นกัน ด้วยปัจจัยดังกล่าว รัฐบาลจึงหันมาสนใจประเด็นการจัดการชาวจีนในกัมพูชามากขึ้น

การเพิ่มแนวทางหรือมาตรการต่อชาวจีนของรัฐบาลกัมพูชาในแต่ละครั้ง สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ส่วนใหญ่จะมาจากคำสั่งการของผู้นำระดับสูงของรัฐบาล อาทิ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากปรากฏข่าวสารผ่าน

สื่อสังคมออนไลน์ หรือเหตุการณ์ที่กระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของรัฐบาล หรือการพาดพิงจากภาคประชาสังคมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศต่อปัญหาอาชญากรรมที่เกิดจากชาวจีนใหม่ แต่ไม่ได้ถูกเป็นนโยบายหรือกฎหมายที่ต้องบังคับใช้เร่งด่วนหรือยกระดับให้เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลกัมพูชาจำเป็นต้องการยืนยันกับประชาชนกัมพูชาว่าการเข้ามาของชาวจีนไม่ได้ส่งผลกระทบต่อร้ายแรงต่อประเทศ และไม่ได้เพิกเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้นหรือเข้าข้างเงินมากเกินควร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุนต่างชาติ ตลอดจนป้องกันผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกรณีที่มาข่าวพาดพิงกับประเทศพันธมิตรอื่นเช่นไทย เนื่องจากปรากฏข่าวสารว่าคนไทยตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากชาวจีน

เหตุการณ์สำคัญที่เป็นปัจจัยกระตุ้นให้รัฐบาลกัมพูชาออกมาจัดการชาวจีนที่สำคัญแบบเร่งด่วน ได้แก่ (1) เมื่อห้วง ค.ศ. 2019 นายกรัฐมนตรีฮุน เซน ของกัมพูชา ลงนามในคำสั่งเมื่อ 18 มีนาคม ค.ศ. 2019 ระบุการให้ใบอนุญาตธุรกิจบริการการพนันออนไลน์หรือเกมตู้การพนันทั้งในและต่างประเทศโดยมีผลในทันที(Freshnews, 2022) และเพิ่มเครื่องมือช่วยเฝ้าระวังและติดตามเหตุอาชญากรรมในจังหวัดพระสีหนุ ด้วยการติดตั้งกล้องวงจรปิดบริเวณจุดศูนย์รวมสำคัญกว่า 500 แห่งและถนนสายหลัก เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการสืบสวนสอบสวน และป้องกันกิจกรรมผิดกฎหมายที่เกิดจากชาวจีน(Sun, 2019) หลังจากมีชาวจีนบางส่วนใช้การพนันรูปแบบข้างต้นหลอกลวงผู้เสียหายทั้งในกัมพูชาและต่างประเทศ ประกอบการความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ แทนการพึ่งพารายได้จากการเล่นพนันออนไลน์ของรัฐบาลกัมพูชา(Khuon, 2019) (2) ห้วงค.ศ. 2021 เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในจังหวัดพระสีหนุ ประกาศเตือนผู้ประกอบการกาสิโนในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนายทุนจีน ไม่ให้บังคับแรงงานที่ติดเชื้อ COVID-19 ทำงานในกาสิโนโดยไม่ได้หยุดรักษาตัว หลังจากปรากฏข่าวสารหญิงชาวกัมพูชาซึ่งติดเชื้อ COVID-19 เสียชีวิตขณะทำงาน และครอบครัวผู้เสียชีวิตเรียกร้องให้ทางการกัมพูชาเร่งแก้ปัญหา รวมถึงเรียกเงินชดเชยจากเจ้าของกาสิโน(Gerin, 2021) และ (3) ห้วงไตรมาสแรกของ ค.ศ. 2022 เป็นช่วงที่รัฐบาลกัมพูชาแสดงจุดยืนต้องการรักษาความสงบในประเทศจากอาชญากรรมที่เกิดจากชาวจีนชัดเจนยิ่งขึ้น หลังจากปรากฏข่าวสาร การก่ออาชญากรรมจากชาวจีนและกลุ่มทุนจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ค.ศ. 2020 ที่สำคัญคือ กรณีชายชาวจีนอ้างว่าถูกขบวนการค้ายาเสพติดในกัมพูชาล่อลวงเพื่อค้าเลือดและขายอวัยวะ(Taing, 2022) กับกรณีหญิงไทยเปิดเผยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ว่าเป็นเหยื่อค้ายาเสพติดที่เตรียมถูกขายร่างกายและอวัยวะในจังหวัดพระสีหนุ เนื่องจากชัดเจนที่จะทำงานการพนันออนไลน์และฉ้อฉลทางโทรศัพท์ของนายทุนจีน(Khmer Times Staff, 2022) แม้รัฐบาลกัมพูชาจะออกมาปฏิเสธว่าข่าวสารทั้งสองกรณีเป็นข่าวเท็จ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า กรณีทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกันกับขบวนการฉ้อฉลทางโทรศัพท์ของชาวจีนในกัมพูชาจริง

เหตุการณ์ข้างต้น ทำให้กัมพูชาเริ่มการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมที่เกิดจากชาวจีนอย่างจริงจัง และมีรูปธรรมมากขึ้น ส่วนหนึ่ง รัฐบาลกัมพูชานำจะต้องการให้คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force :FATF) ถอดกัมพูชาออกจากบัญชีประเทศที่มีความเสี่ยงสูง

ด้านการฟอกเงิน (grey list) หลังจากที่กัมพูชาอยู่ในบัญชีดังกล่าวมาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2019 จากปัญหาการทุจริตในระบบตุลาการและขาดเจตจำนงในการสืบสวนอาชญากรรมทางการเงิน(Voun, 2022) โดยผู้นำกัมพูชาสั่งการให้กระทรวงมหาดไทยยกระดับความเข้มงวดการปราบปรามอาชญากรรม มาตรการที่เข้มงวดสะท้อนจากกรณีนายซอ เค็ง (Sar Kheng) รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยกัมพูชา ประกาศต่อที่ประชุมฝ่ายบริหารจังหวัดพระสีหนุ เมื่อต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 2022 ตั้งเป้าหมายให้จังหวัดพระสีหนุ ซึ่งมีชาวจีนเข้ามาลงทุนและพำนักมากที่สุด เป็นพื้นที่ปลอดอาชญากรรม ทุกรูปแบบโดยเร็ว(Lay, 2022)

การดำเนินการในระดับจังหวัดพระสีหนุ ที่สำคัญ ได้แก่ (1) การจัดทำแผนจัดการคนต่างด้าว ในพื้นที่ และจะจัดตั้งคณะทำงานติดตามข่าวสารและแปลข่าวภาษาจีนเพื่อจัดทำรายงานความเสี่ยง และกิจกรรมอาชญากรรมในภูมิภาค รวมทั้งเพิ่มความเข้มงวดการลาดตระเวนและสืบหาเครือข่ายลักลอบ ขนยาเสพติดและอาวุธ(Lay, 2022) (2) การตรวจสอบพื้นที่ที่ชาวต่างชาตินิยมพักอาศัยและประกอบธุรกิจ และควบคุมชาวต่างชาติในจังหวัดพระสีหนุ รวมถึงระบุตำแหน่งชาวต่างชาติที่เข้ามาพักอาศัยในจังหวัด พระสีหนุโดยไม่รายงานตัวต่อทางการ และเก็บข้อมูลเข้าระบบ Foreigners Present in Cambodia System (FPCS)⁴(Tin, 2022) (3) การจัดตั้งคณะทำงานสำคัญในการปฏิบัติภารกิจ 2 คณะ ได้แก่ คณะทำงานติดตามชาวต่างชาติที่เป็นเป้าหมาย ทำหน้าที่ตรวจสอบที่อยู่อาศัยของชาวต่างชาติที่อาศัย ระยะยาวและทำงานในจังหวัดพระสีหนุให้ตรงกับข้อมูลในระบบ FPCS ยืนยันหนังสือเดินทาง รวมถึง ประเมินพื้นที่ที่ต้องสงสัยที่อาจเป็นที่หลบซ่อนของคนต่างด้าวผิดกฎหมาย และ คณะทำงานรวบรวมรายชื่อ คนต่างชาติที่ถูกจับกุมและเนรเทศออกจากกัมพูชา เพื่อการพำนักอย่างผิดกฎหมายและสร้างความตระหนัก ถึงโทษความผิด รวมถึงประสานงานขอคำสั่งพลช่วยปฏิบัติหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง (Butth, 2021) การจัดตั้งคณะทำงานพิเศษของศาล เพื่อรับผิดชอบดูแลและประสานงานในคดีความผิดที่เกี่ยวกับการ ฟอกเงินและอาชญากรรมทางไซเบอร์ รวมถึงร่างแผนยุทธศาสตร์และกระบวนการต่อต้านอาชญากรรม (Nov, 2022) เมื่อพิจารณาการดำเนินแนวทางจัดการชาวจีนใหม่ของกัมพูชาดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเป็นเพียงการดำเนินการตามกระบวนการทางการเมืองที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาเป็นรายกรณี เฉพาะพื้นที่ที่มี ชาวจีนพำนักและประกอบธุรกิจอยู่มากอย่างในจังหวัดพระสีหนุเท่านั้น มาตรการส่วนใหญ่ยังไม่ ครอบคลุมการดูแลทั่วประเทศและเป็นรูปแบบเชิงรับอย่างละมุนละม่อมมากกว่าจะเป็นการดำเนินการ เชิงรุกหรือเข้มงวดที่เป็นวาระความมั่นคงแห่งชาติ

ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่ร่วมมือกับรัฐบาลจีน จะอยู่ในรูปแบบการแลกเปลี่ยน ข่าวสารเพื่อจับกลุ่มผู้กระทำผิด หรือการปฏิบัติการร่วมกัน ภายใต้แผนปฏิบัติงานส่งเสริมความร่วมมือ การบังคับใช้กฎหมายร่วมกัน เพื่อป้องกันอาชญากรรมข้ามแดน การพนันและการฉ้อโกงทางออนไลน์ การลักลอบค้ายาเสพติด ส่งเสริมความร่วมมือที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งทั้งสองประเทศลงนามตั้งแต่

⁴ เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองของกัมพูชา กระทรวงมหาดไทย และเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในท้องถิ่น

ปี ค.ศ. 2019(The State Council The People's Republic Of China, 2022) และยกระดับความร่วมมืออีกครั้งเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2021(Tin, 2021) โดยทางการกัมพูชาใช้การจับกุมและส่งกลับชาวจีนที่กระทำผิดตามที่ทางการจีนร้องขอจากการประสานข้อมูลจากหน่วยความมั่นคงในจีน และบางส่วนที่ประจำการในกัมพูชา(Aun, 2019) แต่รัฐบาลกัมพูชายังไม่อนุญาตให้ทางการจีนปฏิบัติการจับกุมชาวจีนที่ทำผิดกฎหมายในกัมพูชาโดยไม่ประสานหรือแจ้งกับกัมพูชาก่อน ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจีนไม่มีอำนาจการจับกุมหรือปฏิบัติการโดยลำพัง โดยรัฐบาลกัมพูชาให้เหตุผลว่าด้วยการรักษาอธิปไตยของประเทศ และไม่ต้องการให้ประเทศใดใช้เป็นข้ออ้างเข้ามาปฏิบัติการด้านความมั่นคงในกัมพูชา(Khmer Times, 2022) ควบคู่กับการประสานความร่วมมือกับสถานเอกอัครราชทูตจีน ณ กรุงพนมเปญ ในการให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมของกัมพูชา รวมถึงภาษาเขมรแก่ชาวจีนอพยพ ขณะเดียวกัน ชุมชนชาวจีนก็ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีนและวัฒนธรรมจีนผ่านสถาบันขงจื้อ เพื่อให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้(Taing, 2019) สำหรับความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการฟอกเงินในภาพรวม คณะทำงานต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่กลุ่มก่อการร้าย ร่วมกับกรมสรรพากร และสำนักงานตำรวจแห่งชาติกัมพูชา ร่วมมือคณะทำงานของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 เพื่อตรวจสอบและหาหลักฐานสำคัญในการดำเนินคดีบริษัทจีนที่มีพฤติการณ์หลบเลี่ยงภาษีและฟอกเงิน หรือบริษัทที่ต้องสงสัยว่าจัดตั้งเพื่อฟอกเงินให้กับธุรกิจสีเทาของจีน จำนวน 460 แห่ง ซึ่งก่อนหน้านี้ได้มีความร่วมมือกับธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank)(Asian Development Bank, 2019) ด้วยเช่นกัน

4.2.1 ท่าทีของรัฐบาลจีนต่อการบังคับใช้แนวทางจัดการชาวจีนใหม่ในกัมพูชา

รัฐบาลจีนค่อนข้างพอใจต่อแนวทางการจัดการชาวจีนของกัมพูชาตลอดมา พิจารณาจากท่าทีของรัฐบาลจีนที่กล่าวชื่นชมรัฐบาลกัมพูชาหลายครั้งต่อการจัดการชาวจีน พร้อมทั้งแสดงท่าทีเตือนให้ชาวจีนในกัมพูชาปฏิบัติและเคารพกฎหมายท้องถิ่นของกัมพูชา ตลอดจนให้ความร่วมมือกับความช่วยเหลือกัมพูชาในการปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดจากชาวจีน(Tin, 2021) (Khmer Times, 2022) โดยมีเอกอัครราชทูตจีนในกัมพูชาเป็นผู้มีบทบาทนำและเป็นผู้ประสานงานเพื่อผลักดันความร่วมมือหรือให้ความช่วยเหลือในการปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดจากชาวจีนในกัมพูชาในเชิงนโยบาย(Aun, 2021) และมีกระทรวงความมั่นคงสาธารณะของจีน (Ministry of Public Security) ทำงานร่วมกับกระทรวงมหาดไทยของกัมพูชาในด้านการปฏิบัติ การที่จีนแสดงท่าทีสนับสนุนกัมพูชาในการดำเนินแนวทางต่าง ๆ ที่ผ่านมา อาจเพราะจีนเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงและความปลอดภัยด้านผลประโยชน์และทรัพย์สินของชาวจีนในกัมพูชา หรือชาวจีนที่ทำธุรกิจกับกัมพูชาเช่นกัน(Khmer Times, 2022) ประกอบกับแนวทางหรือมาตรการของรัฐบาลกัมพูชาที่ดำเนินต่อชาวจีนนั้น ไม่ได้มีความรุนแรงหรือส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน เห็นได้จากที่มาตรการส่วนใหญ่ เป็นการมุ่งจัดการ

ปัญหาชาวจีนที่กระทำผิดรุนแรงหรือก่ออาชญากรรมที่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนกัมพูชาเท่านั้น โดยบทลงโทษจะมีเพียงการจับกุมเพื่อสืบสวนคดีความ การตักเตือน และบทลงโทษสูงสุดคือผลักตันหรือส่งกลับจีนเพื่อให้ดำเนินการตามกฎหมายของจีนหรือตามที่รัฐบาลจีนเห็นสมควร ซึ่งไม่ได้ดำเนินคดีด้วยกฎหมายกัมพูชา และบางครั้งการดำเนินการต่อนักธุรกิจจีน ตำรวจกัมพูชาต้องขออนุญาตนายตำรวจระดับสูงก่อน และหากพบว่ามี ความใกล้ชิดกับระดับสูงของ กัมพูชาหรือจีนก็ไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้

ปัจจุบันยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่าจีนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลกัมพูชาต่อชาวจีน เนื่องจากความร่วมมือที่มีข้อมูลเปิดเผยในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนการปฏิบัติการเพื่อสกัดกั้นและปราบปรามชาวจีนที่กระทำผิด อาทิ การแลกเปลี่ยนข่าวสารเครือข่าย การสนับสนุนอุปกรณ์ความปลอดภัย การส่งผู้เชี่ยวชาญและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของเข้ามาช่วยปฏิบัติการและประสานงานในกัมพูชา ซึ่งมีขอบเขตอำนาจการดำเนินการภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงและความร่วมมือของทั้งสองประเทศ โดยที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงจีนยังไม่มีอำนาจปฏิบัติการหรือดำเนินการใด ๆ เหนืออธิปไตยของกัมพูชาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ไม่อนุญาตให้จัดตั้งฐานทัพทางทหารในประเทศเว้นแต่เป็นปฏิบัติการเพื่อภารกิจขององค์การสหประชาชาติมาโดยตลอด(Niem, 2020) อย่างไรก็ตาม จีนน่าจะต้องการหยั่งเชิงท่าทีของรัฐบาลกัมพูชาโดยพยายามแทรกซึมเข้าไปมีบทบาทต่อการจัดการชาวจีนในกัมพูชาเหนือรัฐบาลกัมพูชาที่ละน้อยโดยที่ไม่แข็งแกร่งมากเกินไป เช่นกรณี ที่จีนขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปปฏิบัติการจับกุมชาวจีนในกัมพูชาอย่างเสรี(Khmer Times, 2022) ควบคู่กับการรักษาภาพลักษณ์อันดีจากการลงทุนของจีนในต่างประเทศ เพื่อเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในห้วงที่จีนเผชิญกระแสต่อต้านและความหวาดระแวงด้านความมั่นคงต่อการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคอื่นด้วยเช่นกัน ดังนี้ การดำเนินการมาตรการของกัมพูชาต่อชาวจีนใหม่ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันยังไม่ได้รับการต่อต้านจากทั้งรัฐบาล เอกชนหรือชาวจีน แต่หากอิทธิพลของจีนขยายตัวครอบงำกัมพูชามากขึ้นจนครอบงำเหนือการตัดสินใจต่อการกำหนดนโยบายในอนาคต มีความเป็นไปได้ว่า อาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการกำหนดและดำเนินการของรัฐบาลกัมพูชาได้ในอนาคต

ส่วนที่ 5 สรุป

จากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนได้ว่า ชาวจีนใหม่มีความท้าทายในการบูรณาการกับสังคมกัมพูชามาก ทั้งปัจจัยในระดับปัจเจกบุคคลจากพฤติกรรมของชาวจีนใหม่ที่ไม่ปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมปลายทางและมีอุดมคตินิยมความเป็นชาติจีนสูง จนทำให้เกิดกระแสโต้กลับจากคนในท้องถิ่นของกัมพูชา ขณะเดียวกัน รัฐบาลกัมพูชาไม่มีนโยบายหรือแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการดูแลชาวจีนใหม่ ทำให้ไม่สามารถควบคุมและตรวจสอบชาวจีนที่เดินทางเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศได้อย่างทั่วถึง และไม่สามารถกำหนดแนวทางหรือบังคับใช้มาตรการต่อชาวจีนใหม่ได้อย่างเสรีภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการใช้อำนาจรัฐของรัฐบาล แม้จะพบว่าชาวจีนใหม่ก่ออาชญากรรม ประกอบธุรกิจผิดกฎหมายหรือเป็นมาเฟียจนส่งผลกระทบต่อชาวกัมพูชา

แนวทางที่ผ่านมาจะดำเนินไปตามกระบวนการที่มีอยู่สำหรับการจัดการคนอพยพต่างชาติทั้งหมดควบคู่กับใช้ตามกระบวนการทางการเมืองอื่น ๆ และประสานความร่วมมือกับทางการจีน เป็นการดำเนินการที่มุ่งหวังเพื่อเตือนให้ชาวจีนหรือกลุ่มทุนจีนยุติการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของกัมพูชาเท่านั้น โดยไม่มีแนวโน้มว่าจะยกระดับเป็นประเด็นด้านความมั่นคง (Securitization) ระหว่างรัฐที่ต้องจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างรัฐบาลทั้งสองประเทศเพื่อแก้ไขปัญหา ส่วนหนึ่งเพราะกัมพูชายังมีปัจจัยความท้าทายที่ต้องคำนึง ได้แก่ (1) กัมพูชายังต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับจีนซึ่งเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือและผู้ลงทุนหลัก หลายกรณีเมื่อมีนักธุรกิจจีนกระทำผิดกฎหมาย แต่ไม่สามารถดำเนินการสืบสวนและจับกุมชาวจีนเจ้าของธุรกิจเหล่านี้ได้ ดังนั้นการจัดจึงเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุมากกว่าการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เพราะธุรกิจเหล่านี้เป็นแหล่งรายได้จำนวนมากของชนชั้นนำกัมพูชา และ (2) การที่กัมพูชาให้สิทธิประโยชน์ต่อชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุน หรือเช่าที่ดินในระยะยาวเพื่อทำธุรกิจ โดยที่ไม่ได้จำกัดพื้นที่การลงทุนแม้จะเป็นที่พักอาศัยของประชาชนหรือแหล่งธรรมชาติ จนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งยังให้สิทธิในการควบคุมดูแลพื้นที่ลงทุน เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในการตรวจสอบกิจกรรมต้องสงสัยในพื้นที่การลงทุนของจีน หรือพฤติกรรมของชาวจีน (3) รัฐบาลกัมพูชามีทัศนคติเชิงบวกต่อการลงทุนของจีน โดยเห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้กัมพูชาสามารถหลุดพ้นจากการเป็นประเทศพัฒนาน้อยสู่ประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูงภายในปี ค.ศ. 2030 และประเทศที่มีรายได้ระดับสูงภายในปี ค.ศ. 2050 (Khmer Times, 2022) เนื่องจากจีนเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุด และให้ความช่วยเหลือกัมพูชาในทุกมิติ โดยไม่มีเงื่อนไขด้านประชาธิปไตยหรือสิทธิมนุษยชน เมื่อเทียบกับชาติตะวันตกที่กัมพูชาหวาดระแวงและมองว่าชาติตะวันตกพยายามแทรกแซงกิจการภายในของกัมพูชา ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลกัมพูชามองจีนในฐานะมิตรแท้ (iron-clad friend) (Ry, 2022) และค่อนข้างกำหนดเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์เพื่อดึงดูดให้นักธุรกิจจีนเข้ามาลงทุนมากจนส่งผลกระทบต่อประชาชนในประเทศ ปัจจัยดังกล่าวทำให้สาธารณชนมองว่าทางการกัมพูชาไม่กล้าดำเนินคดีต่อชาวจีนที่ทำผิดกฎหมายจนกลายเป็นปัญหาเรื้อรัง

บรรณานุกรม

- Ahmed Aref AL Kafarneh. "Decision-Making in Foreign Policy ". *Journal of Law, Policy and Globalization* Vol.10, 2013 (2013).
<https://core.ac.uk/download/pdf/234649622.pdf>.
- Andoni Alonso, and Pedro J. Oiarzabal. *Diasporas in the New Media Age: Identity, Politics and Community*. Nevada University of Nevada Press, 2010.
https://books.google.co.th/books?hl=en&lr=&id=Lm2VDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT307&dq=Xinyimin+&ots=DQINLPRU0i&sig=i_ONCEJOIbq_InuP08G4qA0MAB4&redir_esc=y#v=onepage&q=Xinyimin&f=false.
- Andrew Ong. "Shadow Capital at Myanmar's Margins: Shwe Kokko New City and Its Predecessors." *RESEARCHERS AT ISEAS – YUSOF ISHAK INSTITUTE ANALYSE CURRENT EVENTS* 136, no. 2020 (1 December 2020 2020).
https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2020/11/ISEAS_Perspective_2020_136.pdf.
- Athira Nortajuddin. "Rising Anti-Chinese Hostility in Cambodia?" *The Asian Post*, 2 March 2021 2021. <https://theaseanpost.com/article/rising-anti-chinese-hostility-cambodia>.
- Aun Chhengpor. "Surveillance Tools, DNA Screening Equipment Part of Cambodia's New Security Deal with China." *VOA*, 6 October 2021 2021.
<https://www.voacambodia.com/a/surveillance-tools-dna-screening-equipment-part-of-cambodia-new-security-deal-with-china/6258369.html>.
- Bank, Asian Development. *Cambodia, 2019–2023—Inclusive Pathways to a Competitive Economy* Asian Development Bank (October 2019 2019).
<https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/534691/cps-cam-2019-2023.pdf>.
- Buth Reaksmeay Kongkea. "Two Tried over Alleged Fake Passport Scheme." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 28 August 2015 2015.
<https://www.phnompenhpost.com/national/two-tried-over-alleged-fake-passport-scheme>.

- Buth Sela. "Phnom Penh Police to Strengthen Management of Foreigners and Crack Down on Crimes." *Khmer Times* (Cambodia), 9 February 2021 2021. <https://www.khmertimeskh.com/50811876/phnom-penh-police-to-strengthen-management-of-foreigners-and-crack-down-on-crimes/>.
- "Land Law-Regulatory Framework for the Land System in Cambodia." 2011, accessed 1 April 2022, 2022, <http://www.cambodiainvestment.gov.kh/investors-information/land-site-development.html>.
- Chheang Vannarith. "Cambodian Perception of the New Chinese." *PERSPECTIVE RESEARCHERS AT ISEAS – YUSOF ISHAK INSTITUTE ANALYSE CURRENT EVENTS* 42, no. 2022 (25 April 2022 2022). <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2022-42-cambodian-perception-of-the-new-chinese-by-vannarith-chheang/>.
- Chheng, Niem. "Minister: No Foreign Military Allowed." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 15 November 2020 2020. <https://www.phnompenhpost.com/national-politics/minister-no-foreign-military-allowed>.
- CHINA, THE STATE COUNCIL THE PEOPLE'S REPUBLIC OF. *China, Cambodia Launch Year of Law Enforcement Cooperation*. China 2019.
- Christian Dustmann, Francesca Fabbri, Ian Preston, and Jonathan Wadsworth. *Labour Market Performance of Immigrants in the Uk Labour Market* Home Office Building a Safe, Just and Tolerant Society (London: 2003). <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.484.5062&rep=rep1&type=pdf>.
- Dara, Mech. "Chinese People-Smuggling Ship Traveled Six Days, More Than 2,500 Km: Authorities." *VOD*, 27 July 2021 2021. <https://vodenglish.news/chinese-people-smuggling-ship-traveled-six-days-more-than-2500-km-authorities/>.
- . "Tea Banh: 'Outside Pressure' Triggering Koh Kong Disputes." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 13 August 2013 2019. <https://www.phnompenhpost.com/national/tea-banh-outside-pressure-triggering-koh-kong-disputes>.

Dudley L. Poston, Jr., and Mei-Yu Yu Michael Xinxiang Mao. "The Global Distribution of the Overseas Chinese around 1990." *Population and Development Review* 20, no. 3 (1994): 631-45. <https://doi.org/10.2307/2137606>.

<http://www.jstor.org/stable/2137606>.

Fang, Hu, Zhang Xiekui, Hu Mingming, and Cook David Lee. "Chinese Enterprises' Investment in Infrastructure Construction in Cambodia." *Asian Perspective* 43, no. 1 (//Winter2019

Winter2019 2019): 177-207. <https://doi.org/10.1353/apr.2019.0006>.

<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edo&AN=134589492&site=eds-live>.

Freshnewsasia. "Cambodian Government Closes Licenses on Online Gambling."

Freshnewsasia (Cambodia), 18 August 2019 2019.

<http://en.freshnewsasia.com/index.php/en/localnews/15000-2019-08-18-05-31-26.html>.

Friedrich Heckmann. *Integration and Integration Policies: Imiscoe Network Feasibility Study* Institute at the University of Bamberg Katharinenstraße 1

(August 2006 2006). <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/19295>.

George Wright. "Anti-Chinese Sentiment on the Rise in Cambodia." *The Diplomat*, 7

November 2018 2018. <https://thediplomat.com/2018/11/anti-chinese-sentiment-on-the-rise-in-cambodia/>.

Gukurume, Simbarashe. "Chinese Migrants and the Politics of Everyday Life in Zimbabwe." *Asian Ethnicity* 20, no. 1 (2019/01/02 2019): 85-102.

<https://doi.org/10.1080/14631369.2018.1490174>.

<https://doi.org/10.1080/14631369.2018.1490174>.

Hein de Haas. "Migration, Remittances and Regional Development in Southern Morocco." *Geoforum* 37, no. 4 (2006): 565-80.

<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2005.11.007>.

HING Vutha, and LY Vouch Cheng. *Mekong Economic Research Network: Policy Priorities to Better Manage Migration in Cambodia*. (2014). [https://idl-bnc-](https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/54713/IDL-54713.pdf?sequence=1)

[idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/54713/IDL-54713.pdf?sequence=1](https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/54713/IDL-54713.pdf?sequence=1).

- Huaxia. "Cambodia Deports 3,594 Illegal Foreigners in 2021." *Xinhua* (China), 7 April 2022 2022.
<https://english.news.cn/asiapacific/20220407/561557e4c49b42a7be4a3c8801dc9d86/c.html>.
- Hul Reaksmey. "Hun Sen Seeks to Ease Rising Anti-Chinese Sentiment in Cambodia." *VOA*, 26 October 2018 2018. <https://www.voacambodia.com/a/hun-sen-seeks-to-ease-rising-anti-Chinese-sentiment-in-Cambodia/4629261.html>.
- Im Vannarith. "Cambodia's Pm Hun Sen Launches Lower Sesan 2 Dam, Blames Foreign 'Incitement' for Opposition." *Radio Free Asia*, 17 December 2018 2018.
<https://www.rfa.org/english/news/cambodia/incitement-12172018160314.html>.
- Jack Davies, Lee Chi Chi, Chan Yun Nam, and Sovannarith Keo. "Wanted Chinese Kingpin Owns Casino with Cambodian Senator's Son-in-Law." *Radio Free Asia*, 23 June 2021 2021. <https://www.rfa.org/english/news/cambodia/china-gambling-06232021080918.html>.
- James K. Chin. "Ethnicized Networks and Local Embeddedness: The New Chinese Migrant Community in Cambodia." In *Contemporary Chinese Diasporas*, edited by Min Zhou, 187-206. Singapore: Springer Singapore, 2017.
- Jansaeng, Apiradee. "The Historical Development of Chinese Migration Pattern and Routes in Mekong Sub-Region of Northeastern Thailand During the Late 20th-Early 21st Centuries." *Mekong-Salween Civilization Studies Journal* 10, no. 2 (9 September 2019 2019): 14-34. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/article/view/109235>.
- Jason Tower Priscilla Clapp. *Myanmar's Casino Cities: The Role of China and Transnational Criminal Networks*. UNITED STATES INSTITUTE OF PEACE (2020).
<https://www.usip.org/publications/2020/07/myanmars-casino-cities-role-china-and-transnational-criminal-networks>.
- Jay Shine. "Dozens of Thais Rescued from Chinese Gang, Phone Scam Centre in Cambodia." *thethaiger*, 14 April 2022 2022.
<https://thethaiger.com/news/national/dozens-of-thais-rescued-from-chinese-gang-phone-scam-centre-in-cambodia>.

- John Offer. "Herbert Spencer, Sociological Theory, and the Professions." article. *Frontiers in Sociology* 4 (12/01/ 2019). <https://doi.org/10.3389/fsoc.2019.00077>.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsdoj&AN=edsdoj.5ef9e5770e9346cb84eb01a4543997d5&site=eds-live>.
- Khmer Times Staff. "Authorities Dismiss Thai Woman's 'Organ Harvesting' Allegation." *Khmer Times* (Cambodia), 14 March 2022 2022.
<https://www.khmertimeskh.com/501040609/authorities-dismiss-thai-womans-organ-harvesting-allegation/>.
- Khuon Narim. "Online Crackdown Continues." *Khmer Times* (Cambodia), 23 December 2019 2019. <https://www.khmertimeskh.com/672721/continue-to-crack-down-on-online-and-arcade-gambling-pm/>.
- Koemsoeun, Soth. "Chinese Living in Kingdom More Than Doubles since '17." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 14 September 2018 2018.
<https://www.phnompenhpost.com/national/chinese-living-kingdom-more-doubles-17>.
- Lay Samean. "Preah Sihanouk 'Not to Be Crime Base'." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 9 March 2022 2022.
<https://www.phnompenhpost.com/national/preah-sihanouk-not-be-crime-base>.
- Le Bail, HÉLÉNE, and Philip Liddell. "The New Chinese Immigration to Japan: Between Mobility and Integration." research-article. *China Perspectives*, no. 61 (09/01/ 2005): 10-21.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsjsr&AN=edsjsr.24052305&site=eds-live>.
- Lutz, Philipp. "Two Logics of Policy Intervention in Immigrant Integration: An Institutional Framework Based on Capabilities and Aspirations." article in journal/newspaper. *ISSN: 2214-594X ; Comparative Migration Studies, Vol. 5, No 1 (2017 (01/01/ 2017))*.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsbas&AN=edsbas.5D434911&site=eds-live>.

- LWIN, NAN. "Myanmar Govt Takes Steps to Rein in Controversial China-Backed Gambling Hub in Karen State." *The Irrawaddy* (Myanmar), 8 January 2021 2021.
<https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-govt-takes-steps-rein-controversial-china-backed-gambling-hub-karen-state.html>.
- Mette Thunø, Studies Nordic Institute of Asian, and Overseas International Society for the Studies of Chinese. *Beyond Chinatown : New Chinese Migration and the Global Expansion of China*. Nias Studies in Asian Topics. Copenhagen: NIAS Press, 2007. Book.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=387290&site=eds-live>.
- Nobparat Chaichana. "Way of Life and Adaptation of Isan Migrants: A Case Study of Ban Cho Lo, Na Suan Sub-District, Si Sawat District, Kanchanaburi Province." *Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao* 10, no. no.1 January – June 2022 (2022).
<http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/husoicon2021/fullPDF/202115123357-458.pdf>.
- Nov Sivutha. "Sihanoukville Court Tackles Money Laundering." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 24 February 2022 2022.
<https://www.phnompenhpost.com/national/sihanoukville-court-tackles-money-laundering>.
- Nyíri, Pál. "Investors, Managers, Brokers, and Culture Workers: How the 'New' Chinese Are Changing the Meaning of Chineseness in Cambodia." Article. *Cross-Currents: East Asian History and Culture Review* 1, no. 2 (12/30/ 2012): 369-97.
<https://doi.org/10.1353/ach.2012.0012>.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edspmu&AN=edspmu.S2158967412200066&site=eds-live>.
- Nyíri Pál. *Mobility and Cultural Authority in Contemporary China*. Donald R. Ellegood International Publications. Seattle: University of Washington Press, 2010. Book.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=381782&site=eds-live>.

- O'Byrne, Brendan. "Spike in Chinese Visitors Drives Tourism Boom." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 25 January 2018 2018. <https://www.phnompenhpost.com/business/spike-chinese-visitors-drives-tourism-boom>.
- Pál, Nyíri. "New Chinese Migration and Capital in Cambodia." *Trends in Southeast Asia ISEAS-Yusok Ishak Institute* 3 (2014 2014). <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/trends-in-southeast-asia/trends-in-southeast-asia-2014/new-chinese-migration-and-capital-in-cambodia-by-nyiri-pal/>.
- PARITTA WANGKIAT. "The Quiet Chinese Revolution." *Bangkok Post* (Thailand), 18 September 2016 2016. <https://www.bangkokpost.com/thailand/special-reports/1088793/the-quiet-chinese-revolution>.
- PETER IORI KOBAYASHI. "The Rise of China and Local Ethnic Chinese in Cambodia." Article. *Ateneo Chinese Studies Program Lecture Series*, no. 7 (2020): 1-24. <https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=147231196&site=eds-live>.
- Pheap, Aun. "Chinese Police Work in Cambodia to Handle Chinese Suspects." *Radio Free Asia*, 18 December 2019 2019. <https://www.rfa.org/english/news/cambodia/police-12182019162823.html>.
- Pribble, Scott. "Chinese Cambodian History through Memoirs: From Democratic Kampuchea to America." [In English]. Article. *Chinese America: History and Perspectives* (2020 Annual// 2020): 1+.
<https://link.gale.com/apps/doc/A649725399/AONE?u=chula&sid=googleScholar&xid=85f4e94b>.
- Rohit Chopra. "Diasporas in the New Media Age: Identity, Politics, and Community." Book review. *Communication Research Trends* 31, no. 1 (03/01/ 2012): 32. <https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsgea&AN=edsgcl.285994487&site=eds-live>.
- Roseanne Gerin. "Cambodia Tells Chinese Casinos Not to Force Staff to Work after One Dies of Covid." *Radio Free Asia*, 1 October 2021 2021.

<https://www.rfa.org/english/news/cambodia/sihanoukville-casino-10012021172308.html>.

Ry Sochan. "Cambodia-China Relationship Still 'Ironclad' Despite 'Trials': Bin Chhin." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 20 January 2022 2022.

<https://www.phnompenhpost.com/national-politics/cambodia-china-relationship-still-ironclad-despite-trials-bin-chhin>.

Samean, Lay. "Preah Sihanouk 'Not to Be Crime Base'." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 9 March 2022 2022.

<https://www.phnompenhpost.com/national/preah-sihanouk-not-be-crime-base>.

Shuan Turton. "Cyber Slavery: Inside Cambodia's Online Scam Gangs." *Nikkei Asia*, 1 September 2021 2021. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/The-Big-Story/Cyber-slavery-inside-Cambodia-s-online-scam-gangs>.

Siphath, Touch. "Cambodia and the Asean Economic Community: Golden Opportunity for Ethnic Chinese in Cambodia: Challenges and Prospects." 123-48, 2019.

Soth Koemsoeun. "Government Seizes Fake Foreigner Docs." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 22 January 2019 2019.

<https://www.phnompenhpost.com/national/government-seizes-fake-foreigner-docs>.

Sovinda Po, Kimkong Heng. "Assessing the Impacts of Chinese Investments in Cambodia: The Case of Preah Sihanoukville Province." ISSUES & INSIGHTS WORKING PAPER. *PACIFIC FORUM* 19, no. WP4 (May 2019 2019). <https://bit.ly/3DOqevG>.

Spencer, Sarah, and Katharine Charsley. "Conceptualising Integration: A Framework for Empirical Research, Taking Marriage Migration as a Case Study." article in *journal/newspaper*. \$2 (01/01/ 2016). <https://doi.org/10.1186/s40878-016-0035-x>.

<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsbas&AN=edsbas.1BE5EC02&site=eds-live>.

Steven B. Miles. "Early Modern Patterns, 1500–1740." In *Chinese Diasporas: A Social History of Global Migration*, edited by Steven B. Miles. New Approaches to Asian History, 20-51. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

- Sun Mesa. "Hundreds of Security Cameras to Monitor Sihanoukville Next Year." *Khmer Times* (Cambodia), 5 December 2019 2019. <https://www.khmertimeskh.com/667178/hundreds-of-security-cameras-to-monitor-sihanoukville-next-year/>.
- Sun Narin. "Human Rights Watch: Cambodia's Lower Sesan II Is a 'Rights Disaster'." VOA, 2021. <https://www.voacambodia.com/a/human-rights-watch-cambodia-s-lower-sesan-ii-is-a-rights-disaster-/5997365.html>.
- Taing Rinith. "Chinese Language at Forefront." *Khmer Times* (Cambodia), 12 July 2019 2019. <https://www.khmertimeskh.com/623243/chinese-language-at-forefront/>.
- . "Unwelcome 'Investors': Rise in Crimes by Chinese Gangs Threaten Safety of All Nationalities." *Khmer Times* (Cambodia), 2022. <https://www.khmertimeskh.com/501040604/unwelcome-investors-rise-in-crimes-by-chinese-gangs-threaten-safety-of-all-nationalities/>.
- Taing Vida. "Chinese Top Foreign Crimes List." *Khmer Times* (Cambodia), 8 May 2019 2019. <https://www.khmertimeskh.com/601671/national-police-tally-crimes-committed-by-foreigners/>.
- Times, Khmer. "Cambodia's Tourism to Recover after 2 Years of Slump." *Khmer Times* (Cambodia), 2 February 2022 2022. <https://www.khmertimeskh.com/501017486/cambodias-tourism-to-recover-after-2-years-of-slump/>.
- . "China Sent Working Groups to Cambodia to Tackle Telecom Scams." *Khmer Times* (Cambodia), 17 April 2022 2022. <https://www.khmertimeskh.com/501058875/china-sent-working-groups-to-cambodia-to-tackle-telecom-scams/>.
- . "Chinese Embassy in Cambodia Dismiss Case of 'Kidnapped Blood Slave' as Fabricated." *Khmer Times* (Cambodia), 1 March 2022 2022. <https://www.khmertimeskh.com/501033244/chinese-embassy-in-cambodia-dismiss-case-of-kidnapped-blood-slave-as-fabricated/>.
- . "Minister of Interior Says Chinese Authorities Determined to Nab Their Nationals Who Commit Crimes in Cambodia." *Khmer Times* 10 March 2022 2022.

- <https://www.khmertimeskh.com/501039036/minister-of-interior-says-chinese-authorities-determined-to-nab-their-nationals-who-commit-crimes-in-cambodia/>.
- . "Shooting for the Stars: Cambodia to Be High Income Country by 2050, Says Ministry of Planning." *Khmer Times* (Cambodia), 4 May 2022 2022. <https://www.khmertimeskh.com/501069228/shooting-for-the-stars-cambodia-to-be-high-income-country-by-2050-says-ministry-of-planning/>.
- Times, News Straits. "61 Chinese Deported from Cambodia." *News Straits Times*, 20 January 2020 2020. <https://www.nst.com.my/world/region/2020/01/555141/61-chinese-deported-cambodia>.
- Tin Sokhavuth. "Cambodia, China to Continue Law Enforcement Cooperation." *Khmer Times* (Cambodia), 30 September 2021 2021. <https://www.khmertimeskh.com/50944334/cambodia-china-to-continue-law-enforcement-cooperation/>.
- . "Local Cops to Use Fpcs to Record Foreigners' Details in Cambodia." *Khmer Times* (Cambodia), 10 February 2022 2022. <https://www.khmertimeskh.com/501022255/local-cops-to-use-fpcs-to-record-foreigners-details-in-cambodia/>.
- Tom Allard, and Prak Chan Thul. "Cambodia's Hun Sen Has an Important Election Backer: China." *Reuters*, 28 July 2018 2018. <https://www.reuters.com/article/us-cambodia-election-china-idUSKBN1KI01U>.
- Tư, Thứ. "Campuchia Bắt Giữ Gần 4.000 Nghi Phạm Liên Quan Đến Ma Túy Trong 3 Tháng." *VOV (Vietnam)*, 30 March 2022 2022. <https://vov.vn/the-gioi/campuchia-bat-giu-gan-4000-nghi-pham-lien-quan-den-ma-tuy-trong-3-thang-post933898.vov>.
- Vida, Taing. "Asian Nationals Top Foreign Criminals List: National Police." *Khmer Times* (Cambodia), 22 January 2020 2020. <https://www.khmertimeskh.com/50682046/asian-nationals-top-foreign-criminals-list-national-police/>.
- . "Chinese Top Foreign Crimes List." *Khmer Times* (Cambodia), 8 May 2019 2019. <https://www.khmertimeskh.com/601671/national-police-tally-crimes-committed-by-foreigners/>.

Virak Khiev. "Migration Policy, Remittance Inflows and Economic Growth in Cambodia " MASTER OF ECONOMICS, THAMMASAT UNIVERSITY, 2018.

<https://www.semanticscholar.org/paper/MIGRATION-POLICY%2C-REMITTANCE-INFLOWS-AND-ECONOMIC-A-Inflows-Khiev/224f268fc5099471cc037ae194c3b8a1767bdea1> (25605904090080OEC).

Voun Dara. "Kingdom Wants Off 'Grey List'." *The Phnom Penh Post* (Cambodia), 6 March 2022. <https://www.phnompenhpost.com/national/kingdom-wants-grey-list>

William E. Willmott. *The Chinese in Cambodia*. Vancouver, Canada: University of British Columbia, 1967. <https://bit.ly/3ynuSjZ>.

Willmott, W. E. *The Political Structure of the Chinese Community in Cambodia*. London School of Economics Monographs on Social Anthropology: No. 42. The Athlone Press, 1970. Non-fiction.

<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat05085a&AN=chu.b1289359&site=eds-live>.

Zhan, S., R. Aricat, and M. Zhou. "New Dynamics of Multinational Migration: Chinese and Indian Migrants in Singapore and Los Angeles." article. (2020).

<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edssch&AN=edssch.oai%3aescholarship.org%2fark%3a%2f13030%2fq8475k5gx&site=eds-live>.

เกิดวิบูลย์, ยศพนธ์. "สีหนุวิลล์: สวรรค์ของคนจีน นรกของคนกัมพูชา." *waymagazine* (FOCUS, LIFE), 15 MAR 2020, 2020. <https://waymagazine.org/sihanoukville/>.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. "Social Structure, Role and Public Policy with the Citizenship ; โครงสร้างทางสังคม บทบาทและนโยบายสาธารณะกับความเป็นพลเมือง." article in journal/newspaper.

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (01/01/ 2016).

<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsbas&AN=edsbas.B966EBFA&site=eds-live>.

บุษบก, พิฎ. "แนะนำหนังสือเรื่อง การก่อตัวและพัฒนาการของสังคมจีนในเอเชียตะวันออกเฉียง : เครือข่ายการค้าของพ่อค้าชาวจีน การอพยพ และ แนวโน้มการรวมกลุ่ม." *Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn*

University 35, no. 2 (2020-02-28 2020): 240-48. 2013. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jasu/article/view/239145>.

แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง. "แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism)." สภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ในงานประชุมทางวิชาการระดับชาติสาขาสังคมวิทยา (2006).

<https://peaceresourcecollaborative.org/wp-content/uploads/2020/02/%E0%B8%9E%E0%B8%AB%E0%B8%B8%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1-%E0%B9%81%E0%B8%9E%E0%B8%A3.doc6279.pdf>.

มนัสสุรกุล, สาธิต. "‘ช่วยเหลือ’ หรือ ‘ช่วยเถื่อ’ เมื่อทุนจีนแปลงโฉมกัมพูชา." GLOBAL AFFAIRS, *The Momentum* (Thailand), 12 August 2018 2018. <https://themomentum.co/how-chinese-money-is-changing-cambodia/>.

ยงศิริ, วัชรินทร์. "กัมพูชากับมหาอำนาจจีน: ยุค สี จิ้นผิง (ตอนที่ 1)." (30 April 2014 2014). Accessed 28 March 2022. <http://www.ias.chula.ac.th/ias/th/Article-Detail.php?id=17>.

อรัญญา ศิริผล. "ผู้ประกอบการจีนรุ่นใหม่กับการเปลี่ยนวัฒนธรรมการค้าชายแดนภาคเหนือไทย." วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 14, no. 2 (2018): 139-57. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jla_ubu/article/view/242337.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล NANTANAT SUWABCHAI
วัน เดือน ปี เกิด 18 JANUARY 1993
สถานที่เกิด SAMUTSAKORN

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY